Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГIалгIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхачу Советан а Министрийн Советан а орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 62 (2014). | Шоетта, 23 май 1964 шу. | Мах 2 кап.

Дикача болама— ШЕРРА НИКЪ

Деттара дента шерагIа йоаржаю социалистически яхь республика къахьегамхоша КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий решенеш толамца кхоачашъяра.

Семилетка ялхагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра йоаш тIайца социалистически дехкараш дизза кхоачашдеш хьайоагIаш предприятеш, мехкадьтта промыслаш, колхозаш, совхозаш дукха я вай республике. ДIадахача бIаь бетта промышленни производства план толамца кхоачашйир вай республико. Соаха цу ханачул 6 процент лаххбелар арахецача продукце болоы. Къаьстта дегIадаьккхар продукце лоархIамегIа доля доакъош — мехкадьтта, газ, фенол, ацетон, иштта кхы а.

Доккхийча толамаща бегIальаккхай семилетка ялхагIча шера бIаьсти Нохч-ГIалгIайчен юртбоахама къахьегамхоша а. ЦIаьаха ца хиннача тайпара хувцамаш хиннад укх шера чхашка. Юртбоахама интенсификаци ярдечаьхай керда торонаш. Дукха ба хIанз гIорбьиначь кубански механизаторий В. Светличнен В. Первицкен методах болх беш бола хьажкIаш, свекла лелаю звеньевойш. Доккхий дехкараш тIайцад цар укх шера.

Геттара дика къахьег цхьаболча хьайбаш лелалерашa а. Сунженски производственни управленерча боахамаша толамца кхоачашйир пачхьалкхенга шура йоххара бIаь бетта план, хIаьта соахка цу ханарчул 16 процент дукхагIа а яьккхар цар шура.

Иштта укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхье керда торонаш гучайоахаш болх бу республика къахьегамхоша.

Геттара дика болам дIаболабаьб укх деношка «Красный молот» яхача завода болхлоша. Цар тIехкхоачашдаьд Мая сийна тIайца хиина социалистически дехкараш. Продукци арахецара бIаь бетта план кхоачашъяьй 101,6 процент, къахьегама овсарле лакхъяьй 100,5 процент. Продукци, арахецарга дIабода мах лохбар бехьан долаш шинах лийрхIачул соагIа 25,2 эзар сом ахча кходаьд.

КарагIдьнна толамаш кхы лаьгI а ца долийташ къахьегар дукха завода болхлоша, специалисташа социалистически яхь йоаржаьй ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра. Планах соагIа ах шера цар арахеца лаьрхIай 140 эзар сома маьха мехкдьтта оборудовани. Процессашта механизаци автоматизаци яра, кердагIа йола технологи юкъеяхьара, вехьа йоаш йола бахха хакIезагъяра, кхы тайпа мероприятех чотах къахьегама овсарле планахчул 0,6 процент дукхагIа лакхъе. КхоалагIча квартале арахеца лаьрхIа хиина хица чехкдаьтта тIовнаш лохадара эшаш йола 700 атмосфер давлени хула дIа-юха лелача манифольда блока хьалхара опытни образец кхоллагIча квартале арахеца, иштта кхы.

«Уж социалистически дехкараш тхоашта тIа а эцаш, — йоах машиностроителаша, — оаха республика промышленноста предприятей, транспорта, гIишлоний, юрта боахама еррига коллективаш тIалхьех мах сийна лаьца хиначе яхье даьха толамаш кхерара ца далийтара а керда къахьегама хоталонаш яхара а. Ханал хьалха кхоачийтергьа вай хьалхарча ах шера план! Продукци дукхагIа дургья дукха езача Даьхенна!».

КПСС обкома бюрос «Красный молот» яхача завода болам могабаьб, хIаьта парте горкомаш, райкомаш, промышленно-производственни парткомаш, производственни управленей парткомаш, облсовпрофи профсоюзий обкомаш, ВЛКСМ обком, юкхьанцара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, объединеней, управленей, трестий, предприятей кулгалхой машиностроителий маьхера болам хьалхаца, къахьегамхошта юкъе хьалхарча ах шера план толаме кхоачашъяра уж оарцагIйоахаш бола организаторски идеологически болх чIоагIбе, республике тIехьаьнса предприятеш хургйоаца гIулакх чакхдаьнкха дехкарийла а баьб.

ХIанзае из лоархIаме болам хьаллаьцаб республика дукхача коллективаша. Царех я «Грознефтеразведка» треста геологоразведочни контора коллектив, «Малгобекнефта» бурув деттача шолагIча контора болхлой, Грозненски вагонникаш, иштта кхы а.

Из сийлен дехкар толамца кхоачашдара массайолча моттигерхетамца вIаштIехьбаккха беза болх, цахалдаш юкъекхахьа деза кердадар, лакхъе еза къахьегама овсарле. Цхьабакъда, хIанз а балха юкъе дукха кхоачамбоацараш да. Пачхаьалкхен план кхоачаеш ца еш 14 предприяти я республике, Цхьайолча заводашкен фабрикашкен геттара лелдара латт къахьегама овсарле лакхъяра болх. Цу тайпара хьах да Грозненски химкомбинате, крекинг-заводе, литейно-механически заводе, иштта кхыча предприятешка.

Къаьстта дукха кхоачамбоацараш да гIишлош хьалъеча. Духхьал 75 процент мара кхоачашъяьц капитални вложеней бIаь бетта план.

Дукха колхозаш, совхозаш я республике пачхаьалкхенга хьайбай продукташ йоххара план кхоачаш ца еш. Фуд керттера бахьан? Кхетамца болх вIаштIехь ца баккхар. ТIайца дехкараш дизза кхоачашде шортта тороваш я вай республике. Из хьагойтъ хьалха латтача боахамаша, вай сийлен малкаца. Хьалха латтарий опытах бизза пайда а эцаш, вIаштIехьбаккха беза болх. Цхьаькха предприятеш, боахам хинийта йиш яц тIехьаюсаш, план кхоачаш ца еш. Сухабе беза хьашкерча болхашта.

Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, еррига предприятей, боахамий кулгалхой декхарийла ба «Красный молот» яхача завода коллектива болам цхьатарра хьаллаца, ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра, еррига торонех пайда а эцаш, къахьегамхоша юкъе шерра социалистически яхь йоаржае.

Берriga низ — ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

ХЬАЛХА ЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ

ДукхагIа шурен дулхи даккхара хьайбий фермай болхлошта эггара беккхоахамегIа да я хIанз эттар. Шортта баьцаш йолча даьгIенехи моллача доакъара лаьрхIа дIайийнача культурехи бизза пайда а эцаш хьалха латтача фермаша дена лакхъю хьайбай продуктивность, кхоачашъю пачхаьалкхенга дулх, шура, фуаш доххара план.

Берригача хьайбаш лелалерашта хьокхам луш да Сунженски производственни управлене боахамаш, шу доладелча дена хьайбай продукци яккхара кхыча боахамел хьалха латт уж. 20-ча майга кхачалехьа шура яккхара ах шера план 75 проценти фуаш доххара план 92 проценти кхоачашъяьй управлене боахамаша. Цар хьалеш дикагIа хилараx да ала йиш яц из.

Соахкарчух дукхагIа шура дIалеций пачхаьалкхенна грозненцаша, наурцаша, урус-мартановцаша.

Цхьабакъда, шура йоххара чIоагIа тIехьадус Наьсарен Советски производственни управленей боахамаш.

Дукхача боахамашка кхоачаш ца яр кхераы болаш а фуаш доххара план, къаьстта йо латт из гIулакх Наьсарен, Шаьла управленей боахамашка, Еррigача республике соахка укх хана дехкарел 24 процент кIезигагIа деххад фуаш.

ХIанз хIара да лоархIам болаш да хьайбаш лелалераштa, кхоачашдуларгдац хIанз карардалийтар.

Керттера да хIара фермо, колхозо, совхозо хьайбай продуктивность белтгала лакхъяр, хьайбай продукташ пачхаьалкхенга йоххара ах шера план кхоачашъяр.

СВОДКА

Хьайбай продукташ пачхаьалкхенга йоххара ах шера план 20-ча майга кхаччалца кхоачашъяр.

Ах шера планага диллача проценташца

Производственни управленеш	Шура	Дулх	Фуаш
Сунженски	75	67	92
Шелковски	61	62	61
Ножай-Юрта	59	49	31
Наурски	57	49	45
Шаьла	57	58	52
Грозненски	56	57	52
Урус-Мартана	52	69	47
Наьсарен	48	51	34
Ведена	42	37	25
Советски	29	34	35
Республике гIолла	58	56	64

1964 шера 20 мае ОАР-а профсоюзий деятелашца вIашагIкхийттача

Н. С. ХРУЩЕВА ДАЬ КЪАМАЬЛ

КАИР, 20 май. (ТАСС-а спец. корр.). ВIашагIкхийттача Iарбий Республика кулгалхоша тахан шоаш болча къоашалгIа тIайицар Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущев.

Из вIашагIкхетар хиндача каирски губернаторства зале кхаьчар Н. С. Хрущев, Президент Гамаль Абдель Насеря вице-президенташи шийца а болаш. Гулбенача египетски профсоюзий вакилаша дIайха моаршал хетт везача хьаьшага. Никита Сергеевича дег тIара моаршал юхатех профсоюзий деятелашка.

ОАР-а профсоюзий цIерах Н. С. Хрущевга моаршал хоаттии къамаьл дир ВIашагIкхийттача Iарбий Республика профсоюзий Федераце председатела Ахмед Фахима.

Цул тIехьагIа къамаьл дир чIоагIа тIоараш а детташ тIайийнача ОАР-а Президента Гамаль Абдель Насера.

Президент Насер къамаьл даьвьннчул тIехьагIа дош лу берrigа гул мел беннараша везаеш тIа эначa Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущевна.

Тхона къаьстта чIоагIа хозахеташ гIулакх да шуда, профсоюзии болама деятелашца, вIашагIкхетар а 60 миллион соагIа къахьегамхой шоай мугIарашта юкъе лоацаш йолча советски профсоюзашкара дIайха моаршал шуга дIадалар а.

Къахьегамхоша лоаттабеча къовсаме профсоюзаш бокхкеча лоархIаме хила а хиннай я а я. Болхлой класса, берrigача къахьегамхой инзаш кхотаденнагIен дикагIа вIашугIехьдаьннел ме хул, къахьегамхой хьашташ бахьан долаш профессиональни союзаша къовсам чIоагIагIа ма лоаттабу сихагIа хул обществе къахьегача наьха законии бокъонаш лораяра, саго сага еш йола эксплуатаци дIаяккхара, социальни прогресс хилийтара, керда вахар хьалдара тIаерзаяь процессаш.

Оаха раьза хиина белгалдоахкх, ВIашагIкхийттача Iарбий Республике профессиональни союзаша шуй мехка халкъо шийлоIама база хиларах тарра экономика айяр духьа, къахьегамхой вахара боарам лаахбар духьа лоаттабеча къовсама юкъе шоашкара дакъа лоацаш хилар.

Профсоюзаша хьинаре дакъа лоац, аьлар дIaхо Н. С. Хрущева, тха пачхаьалкхенна доал деча, экономически дегIаахара планаш оттаеча. предприятешта доал дече, производства, къахьегама, цIагIарча вахара дешашта дола законаш оттадеча, хIаьта иштта тIаьхьожам лоаттабу уж законаш чакхдоалача.

Советски Союзе, аьлар Н. С. Хрущева, лоаш ма дарра, принцип а: хIараннегара хьанарга хьежжа, хIараннена къахьегарга хьежжа. Тхаьнцига къахьегамах боагIа мах цул дукхалгех дикалгех хьежжа тел.

Цхьабакъда, къахьегамах боагIа мах дIабаларал соагIа, тхеница а къахьегамхой вахар дIахо тоадарга йохийташ йола общественни фондаш а.

Общественни фондаш дIа-еча екъача лоархIамера дакъа лоац профессиональни союзаша. Общественни фондий лоархIам шоана дIабовзийтар духьа аргда аз, укх тIехкхьарча даь шера уж 100 миллиарда сом соагIа хиина хилар. Цу юкъе тха мехка хьаллаьа 324 миллион квадратни метр чуIе моттиг йола цIенош, е 10 миллион соагIа квартира; хьаьнаьй 10 эзар соагIа школа, хьайийлай 180 эзар хIана яц аьнна моттиг йола керда больницаши поликлиникаш; бIеаш санаторешь, салоIа цIенош, туристски базаш, спортивни гIирсаш, 80 эзар гарга тIекея общественни ихачан [illegible]. Цигга белгалдаккха безача са, санатореш, салоIа цIенош, спортивни гIирсаш тхьаьнга профсоюзашна доал дий хилар.

Тха Даьхен профессиональни [illegible], аьлар Н. С. Хрущева, тха вахара дукха чухьара демаш къоастадеча хиина Iац боккхача лоархIаме. Цар болхлойн гIулакхера наха хьалкхебу интернационализма вежарашца йолча принципий, кхьеа мехкий профессиональни союзашцара доттагIлен гIулакхаш чIоагIдара уйлавца, шоашкара дакъа лоац къахьегамхой сийлахь-йоккхача цхьоагIонна юкъе. Советски профсоюзий новкъостлен бувзамчш да 100 соагIа мехка профсоюзашца.

Дерrigа советски халкъ санна, тха профсоюзаш Азеи, Къулбехьен Африка, Оман, Ангола, Мозамбик кхидола мехкай колониальни иза - Iотъьаьаех мукъалахара хьадда тIехьа латт. Советски профессиональни союзашта дика бовз къахьегама наьха цхьоагIонни воавалеи ца. Цхьаь халкъа де ца могар къахьегамхой вIашагIкхийттача иказшта дулургда, барт - цхьоагIонна дулургда.

Оаха чIоагIа раьза долаш белгалдоахкх, аьлар Н. С. Хрущева, советски профсоюзий ВIашагIкхийттача Iарбий Республика профсоюзий федерацеи Iарбий профсоюзий Дунен халкъашта юкъерча конфедерацеи вежарашка дола бувзамаш чIоагIдалар. Профсоюзе члена са лилаога хьежжа, мукъаба сока уж бувзамаш чIоагIлург а дегIадоагIаог а хилара тешам ба ала; вай халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдалара тIалерадаь, дунен тIара машар лорабар духьа, социальни прогресса духьа деш да уж.

Со ала дехкарийла ва тхоай мехка опытах, социализм хьалъар аттa гIулакх дац, аьнна. Хоаш малий, моллагIа а керда гIулакх кIадоладе хала долга.

Ше къамаьл деш Президентага Г. А. Насерга Н. С. Хрущева аьлар Iа оттадаьа укхаза митингашка дукхаза а дийца дош. Из бокхьаьлдар аьлча лоархIаме дош — Iарбий цхьоагIон дош да. Тхона, советски наха, цхьоагIо къаьма ранка чура цхьоагIо санна а ца хетеш кIезиг-дукха паргIа яц. Тхо гIерт машара тIехьа социалистически коммунистически общество хьалъяра тIехьа лоаттабеча юкъарча къовсаме дерrigача халкъий иназш вIашагIтохара лаpда тIа йола цар цхьоагIо хилийта.

Iарбий къама йоккха коталохургьар, нагахьа санна Iарбий цхьа пачхьалкхе яь вIашагIкхетаре. Iарбий халкъаш вIашагIкхетар цар хьашташа маьккхара да, вIашагIкхийттача уж массадолча наьхье низ боламагIа хургдар, из да а да-кха империалисташ, колонизатораш кхерор. Цудухьа Iарбий халкъ вIашагIа ца кхетийта гIерт уж.

Колонизатораша доаладьы Iарбий халкъ, цхьаь-цхьанна бахьа а берригаш цхьана болаш а боах Iарбий. ВIарча дьаьйцача — Iарбий халкъ низ болаш да, 80 миллион гарга саг ца вий цуп, лаьрхIа баргвоацаш дукха Iалама рузкъа долча районашка дах из. Нагахьа санна уж дерrigа рузкъаш Iарбий халкъа бе доаккхаре, цо ирсе долаш дIаьхийн дахаргдар.

Советски наха дика кхетаду, аьлар Н. С. Хрущева, шоана лагадоалдар, шо тIаккхача гIертар. Тхо дега чура тIехьа да шо вIашагIкхетара, шо низ болаш хилара, шо шоай рузкъаш даьй хилара. Из тха политикана духьал на хиларал соагIа, дизза тха хьашташа маьккхара я да. Нагахь санна Советски Союза экономически низа Iарбий халкъа низе чIоагIлен тIакхета, тIаккха уж ши низ кхы а декал доланагIа духьал оттаргба машара мостагIашта, социализма мостагIашта.

Тхо, советски нах, аьлар Н. С. Хрущева, дег чура цIена уйле йолаш да шуца. Тхо доттагIий ца духхьал Iарбий хиина ца Iеш дерrigача къаьмий къахьегамхой а. Тха мехка дах 100 соагIа къам, уж дерrigаш а болхлой, ахархой, интеллигенция а — цхьана барт тайна болх а бу цар, шоай сийрда кхоане бахьан къовсам а лоаттабу. Тхона лов, Iарбий халкъо а, шийна вIашагIа а теха, социалистически ларда тIа ирса доле вахар хьадар.

Оаха дега чура дика кхетаю шуй республика къахьегамхой уйла техан гойташ йола а шуй, доттагIий дог дика уротташ йола а вигуьнаш.

Советски халкъа лов ВIашагIкхийттача Iарбий Республика вежарашка долча халкъо ше харжача социалистически дегIаахара новкъа доккхий толамаш цахар.

Н. С. Хрущева дальа къамаьлага чIоагIа хадийтIар гулбенача наха, тIоараш деттеш дукхаза а юкъагIдаьхар.

Цул тIехьагIа ВIашагIкхийттача Iарбий Республика боахлойн профсоюзийн цIерах Н. С. Хрущевнен Президента Насеран цамитни соагIаташ лу.

ВIашагIкхетар йистедоал. ВIашагIкхийттача хиначa наха тIоераш детташ, лоацаш доахаш Н. С. Хрущева Президент Насеря губернаторства зала арабаьхар.

Сурт тIа: Ленина цIерача колхозе тракторист Д. Солмырзиева Наурски производственни управлене инженер Н. Лаптева хьажкIашта цIча обработкага кхоажаю ба.

Г. Лежа тоахта сурт.

☆ ☆ ☆

Овсараш доаццаш геттара цIена да Наурски производственни управлене Ленина цIерача колхоза кхаш. Цхьатарра дика тIаьхьиней цига дIайийна культураш. 2700 гектара тIа дIайийнача хьажкIашта хьалхара культиваци е болабеннаб механизаторaш.

ХьажкIашта гIулакх дика берrigа низ тIауххийт механизаторaша хургбола хьувгъом дерегIа бара, кулгаца болх бе безаргбоаца гIулакх вIаштIехьдаккхара. Кхаш лерттIа цIенае торо хул культиваторaш, тайп-тайпара машаш, хьайбола а тIехьатосса инвентарь тоьаш хиларах.

Кхьача боахамий механизаторaш масал эца мегаргдолаш да Ленина цIерача колхоза механизаторий гIулакххаш. КПСС ЦК Пленумий решенеш вахара юкъе кхуллаш къахьег цар.

ДАЬХЕНГА РАПОРТАШ ЛУ

☆ ☆

БIАЬСТАН ЮХЬЕ КУЛЬТУРАШ ДIАЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Нохч-ГIалгIайчен колхозийа совхозийа кхаллкарча къахьегамхоша цкъара толамаш хьахад КПСС ЦК февральски Пленумо тIайца юрта боахам интенсивно дегIабоадабара программа кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме.

БIаьстан юхье культураш дIаера план 20-гIа май тIакхоачаш 103 процент кхоачашъяьй.

Наурски, Грозненски, Сунженски управленей колхозашеи совхозашеи республике эггара хьалха кхоачашъяьй культураш дIаера план.

Дукхача боахамий механизатораша бIаьстан юхье культураш дIаюпча доккхий хьокхамаш гойт юртбоахама технико пайда эцарех къахьегам вIаштIехьбаккхара дийхъе.

Республика колхозашкеи совхозашкеи дика дукхагIа дIайийнай укх шера горох, хьажкIаш, шекара свекла, баьца даараш, кортолаш, соахка цу ханналцъ йийна шинарел.

Дукхача боахамашка хIанз а дIалош латт хьажкIаш бIаьстан юхье тIехьа юкультураш.

Хьувкъам лаххбар духьа лоаттабеча къовсама шоалагIа этап йолаеннай колхозийа совхозийа кхаца — дIайийнача хIамашта гIулакх дагга.

Механизаторашкеи кхаллкарча къахьегамхоштеи юкъе тIа-тIа шерагIа аржаш латте лакха хьувкъам кхебари 1964 шера тIайица дехкараш кхоачашдари духьа лоаттаю социалистически яхь.

ПЛАН 11 ДИ ХЬАЛХА

Семилетка ялхагIча шера хьалхарча ялх бетта план ханал хьалха кхоачашъяра красномолотцаша республика предприятей коллективашка даь кхайкарал хьал а лоацаш ах шера план ханал 11 ди хьалха кхоачашъе лаьрхIад Грозненски химически комбината нах. Брука кулгалдеча № 17-18 йолча цеха коллективо. Май сийна лаьца хиначa яхье даьха толамаш лох ца долийташ къахьегача цу цеха коллективо укх бетта 20-ча дента кхоачашъяьй финоли ацетони арахецара 5 бетта план. ДIадахача бIаь бетта къахьегама овсарле 4,8 процент лакх я еш, духхьал цхьан финолого дIаладар чухахьа даккхаре чотах апрель бетта 70 эзар сом пачхаьалкхенна кходе вIаштIехьдаьннад цуе.

Май бетта юкедисача 11 дийнахьа хьахулача бетта чотах бIаьн эзараш соаний маьхa продукци арахецара дехкар шоашта хьалхашка а оттадаь укх деношка къахьегаш ба цеха технологаш. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб шоаш воккхагIвола аппаратчик. Кузьменко Николай, слесарь Спикин Николай, аппаратчик Кирилов Юрий, лаборантка Провоторова Анна, кхыбараш. Сийнин заданеш массаза тIехкхоачашъю цар.

М. БОТОВ.

Яхь яьржай

Укх шера хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIахьехаш дола «Красный молот» яхача завода коллектива кхайкарал дог раьза хиина хьал а лаьца шерра социалистически яхь йоаржаьй Грозненски мехкдьтта чалхдоаккхоча установкий коллективаша. Пхе бетта план ханал дукха хьалха кхоачашъяь дукха коллективаш я царна юкъе. Царех я №№ 7, 22, 20, 21 йолча установкий коллективаш. Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Петросов Сергея кулгалду № 7 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу установка коллективо пхе бетта план 15-ча мая кхоачашъяьй. Арахецача продукце дикал лакха а йолаш цунга дIабода мах лохберах пачхаьалкхенна кходаь ахча эзараш сомаш да. ХIанз установка технологаша лош лехкад ялх бетта план кхы а хьалха кхоачашъе. Из дехкар кхоачашдара берrigа низ тIабахийта кьадлегаш ба технологаш Бурлаенко, Шемардин, Зайцева, слесарь Дигоцени иштта кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗАЕВ.

Ханал хьалха

Химически предприятешта белхал толаш я тха нефтемаслозавода № 40 йолча установка коллектив. Дукха за йоацилаш лоархIаме дехкар эттар цунна хьалхашка — кердача мерках йола парафин химена белал а лаьрхIа арахецар. Дукха къахьйигар установка болхлоша технически хьалаша маьккхаре йола керда парафин арахецa гIертаи, хIаьта шоаш дагалаьцар кхоачаш а дир. Из кердача меркаx йола продукци дукхагIа арахецара берrigа низ тIабахийта къахьегаш а коллектив хIанз.

«Красный молот» яхача завода коллектив республикерa еррigача предприятей коллективаш ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIахьехаш даь кхайкарал хьал а лаьца 10 мая 5 бетта план кхоачашъяьй коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча цу установка технологаша. Ер бутт боалехье алхагIча бетта чотах бIаьнн тоннаш продукци арахеца лерхI цар. хIаьта ах шера план кхы а хьалха кхоачашъергья. Къаьстта дика къахьегаш ба технологаш ид. Богданов, Г. Кузьменко, иштта кхыбараш.

Г. БАЗАЕВ,

нефтемаслозавода отдела оборудование начальник.

ХЬИНАР СОВДУВЛ

Грозненски рудан йолача гIишлой материалий управлене участкий коллективаш. Бригадаш да тIехьа хьинар совдоахаш къахьегаш а семилетка ялхагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Къаьстта чIоагIа дог гIоадаьнна гIайбнар управлене болхлоша хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра «Красный молот» яхача завода дIадоладаь дика гIулакх. Къаьстта хьинаре къахьегаш я Аргун яхача карьере коллектив. Пхе бетта план 10-ча мая кхоачаш а еш хьайоаккхача продукцега дIабода мах планах лаьрхIачул 5 процент лохбаьд, хIаьта цу юкъа пачхаьалкхенна кходаь ахча 14 эзар сом да. Дика къахьегарца белгалъяьннa я указал коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю ид. Никитина, Аксенова кулгалду бригадаш.

М. КОДЗОЕВ,

Грозненски рудан йолача гIишлой материалий управлене начальник.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯЬККХАЙ

Грозне станцера хIара дийнахь дIауха иттаь пассажирски мугIа тIаболеш поездаш. Коммунистически къахьегама цIи лелаеча указарча технически осмотра пункто дика кийчъей наггьайоах уж.

Вагонаш вIашагI ца къоастеш ремонт яра, царга ремонт ца еш дукхагIа болх байтара хIанз шерра яхь йоаржаьй сменашка. Укх шера дIааьхача хана ремонт аь 6 эзар соагIа вагони 1500 эшалони а вагонни дика коллектива чатаца тIа.

Социалистически яхье цхьалха латтарех я боккхагIболча осмотрщикий ид. Мамулова, Тарахина сменаш. ХIаьта валта геттара дика лелаю осмотрщикаша ид. Тушенкос, Гусева, Джамалдинова, слесаря Абубакарова, кхычар. Дукха шераш да эшалон дIахьийта тIехьа ца йоалийташ, вагонаш никъа йоахаш вIашагI ца къастайташ цар болх бу. Нормах йоагIача ханал 5—6 минут хьалха хIара эшалон никъа йоахка цу дикагIбараша. Боца муха кхухьача поездашца эзараш тоннаш планал соагIа юкъа доагор юрта боахама дIахахийтад, дикагIйолча метода бIаьн эшалонаш мехкдьтта продуктеш чуйетта кийчъяьй цар. ХIара вагонашка 2—3 болIа тоаша хилара дикаха осмоцьества ду цу пункта. Нагахь санна болх цхьанцца ншаъало болаш хуле чекхагIа кунен гIо да гIертаи хул оаммъестий.

Поездаш шай кин-кинакъа дIахахийтара гIулакх вIаштIехьдаккхарах Къылбосела - Кавказа машиннакъа кулгалхой Дорпрофсожа ахчан соагIат а лун хьалхара моттиг кхожайир Грозненски технически осмотра пункта.

Грознерча технически осмотра пункта вагоннакъанe чIоагIагIа къмаболлеш тIайийнар красномолотцаша республика промышленно предприятешка ялх бетта план ханал хьалха кхоачашъяра тIахьехаш даь кхайкара, Цунца дукхаденна ялх бетта план ханал хьалха кхоачашъе дош деннад цар.

Г. АНОХОВ.

Партийни вахар

КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ШКОЛАЙ БАЛХА ОПЫТ

1963—1964-ча дешара шера ленинградций боламах Грозненски крекинг-заводе вІашагІъеххача коммунистически школаша боккха пайда бир производствана. Производства новаторий балха опыт шерра дІайоаржаяра, къахьегама овсарле лаккъеши, араxеца продукци дикагІа хургйолаши, цунга дІадодар лохлургдолаши йола прогрессивни методаш балха юкъеккахьара вІашагІъеххар уж школаш.

Цу школай балха дикагІдола гІулакхаш да дикагІа йола опыт шерра дІайоаржаяра ниййса ладувгІараша коммунистически эстетически кхетама а ништта производства экономика а дешаш кІоаргга Іамадеш хилар. ХІаьта, шо-шоай балха говзалаш йола вах цхьана хургболаш вІашагІъеххар уж школаш. Масала, технологаша дешаш 4 школа яр, хІаьта прибористашта лаьрхІа школа контрольно-измерительни приборий мехе яр.

ЛадувгІараша даиъа я лоацаш оттайир дешара плая. Цу гІулакхо вІаштІехьдалийтар ладувгІарий дешарца чІоагІагІа безам болийтилга, лоархІаметІера дешаш школе Іамаде оттаделга, кхыдараш.

Боккхача лоархІамера гІулакх да производства новатораш болча школай кулгалхоша бригадера бригаде а ухаш итт-итт дийнахьа болх беш хилар. Цудухьа хІара бригаде шоай балха опыт дІайовзийта вІаштІехьдоал цар. Цу тайпара бІарчача дешара шера шиъ балха опыт дІайовзийташ хилар боккхагІбола операторош: № 5 йолча установкера нов. Павловский, № 3—4 йолча установкера нов. Лопаский, № 7—8 йолча установкера нов. Кононенко, № 21-1 йолча установкера нов. Бакланов, контрольно-измерительни приборий приборист нов. Дыдминский, № 1-2 йолча установка боккхагІбола оператор нов. Левашов. Вербиган а 127 саг хилар коммунистически къахьегама школашка дешаш.

БоккхагІволча оператора нов. Павловске кулгалдаьча № 5 йолча установкерча школа болх чакхбаьлар установка къахьегама овсарле дикка лакх а луш.

Из тайпа школа вІашагІъейллар № 21-1 йолча установке а. Цунна кулгалдеш хилар установка начальник нов. Берендеев. Мехкдаьттен газаш чакхъяккхара дикагІйола технологи Іоамайра а экономически а дешай, моральни кодексе эстетически кхетамел, завода а ништта мехкдаьтта чакхдоаккхача кхыча заводий а балхий дикагІйола опыт хьаэцара гІулакхий лоархІам беш яр цу школа план. «Мехка газ чакхйоаккхалга дегІадоаладар», «Установке схина лаьрхІа я», «Пропан-пропиленовии фракце химически физически свойстваш, из дІахо йодача хана чакхдахар» санна йола лоархІамера темаш Іомайир цу установкерча школе. «№ 21-1 йолча установка араxецача бедалах фиколи ацктоии химически завода цхьана хьаденихар» яхача темах Грозненски химически комбината фиокольни группе дІа а баха занятиеш хилар цу школа берригa дешархой.

Производства новатораша шоай балхах лаьца дувц занятешка. Масала, бутан-бутиленовии пропан-пропиленовии фракцеш ца йоьтара ше лоаттабеча къовсаме опыт юкъеш къамаьл дир установка боккхагІйолча оператора Бокланов Владимира. Сирови, рефлексии, промежуточни емкосташка лакхагІйолча давлениеца болх бу, хІаьта араxеца продукци дикагІйолча охлаждениега дІакхоачийт ше кулгалдеча смено, аьлар цо. Цу деррига вІаштІехьдоалийт газах боккха мах бола углеводородии фракцеш хьакъоастае, вешта аьлча мехкдаьтта продукташ хьакъоастаелга дегІадоаладе. ХІаьта, ишта ше из дувцарах кхоачам а ца беш, хІара бригаде итт-итт дийнаца болх беше чакхбоалаш нов. Бакланова практически дІахьийхар из болх технологашта. Новатор хиина ца Іеш дика рационализатор а ва Владимир Иванович Бакланов. Ялх эзар сом производствана пайда беш йола рационализаторски 5 предложени елар цо дІадахача шера.

КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш дика Іоамайир нов. Бакланова кулгалдеча школе. Продукци дикагІа хилийтара химически завода бедал телача установка балха торонашка боккъонца хьажа болабеннаб установка рационализатораш. Установка начальника нов. Берендеевен воккхагІволча оператора нов. Баклановен еннача предложенеех бедал чулаттача емкосташка бедал хьачукхоачаш йолча хана из хьачуухa еррига моттигаш вІашагІъювзаргйола гІулакх дир, хІаьта хІанз ерригача емкосташкара бедал цхьан тайпара я.

Производства а дикагІйолча метода а дешаш дийца па Іеш. «Къахьегама овсарле лакхьяр — рузкъа алсамдаккхара ник», «Дуккхе балха говзалаш караерзаяр — къахьегама овсарле лакхьярен продукцега дІадодар чухнальа дакхарен ник», «Рационализаторий болам — коммунистически къахьегама корта», иштта кхыяраш санна йола темаш а Іомайир цу школе.

Коллективана эстетически кхетам балара краеведчески изобразительни искусствай музеешка экскурсеш йир дешархоша. Коммунизм хьалъечуй моральни кодексах лаьца беседаш йора школе. Уж беседаш еш хилар цеха начальник нов. Кастерин, цеха воккхагІвола инженер нов. Кисель, школа кулгалхо нов. Берендеев, лектор-общественник нов. Шехтман, производства новатор нов. Бакланов, кхыбараш. Масала, технологически культурен къахьегама доккхийча толамийн къайле болх бедаш хиларах йоал, аьлар ше беседа еш нов. Бакланова. Шийгара дуккха хІамаш Іомадаьча къонача болхлошта шиъ балха опыт боккхача безамца дІайовзийтар цо ше беседа еш.

Рационализаторски предложенех дуккхагІа пайда эцара, къахьегама дикагІйола методаш балха юкъеккахьара дешаш керттера лоархІам беш да тха заводе. Цу дешаех лаьца шерра чулоацам бола материалаш язъю пенгазета тІа, завода радиогазета тІа, хІаьта дуккхьала уж дешаш дувцаш араxец бюллетенаш, брошюраш. Масала совхка а укх шера хьалхарча денощка а араxийнад № 5 йолча установка балха опыт ювца брошюра, производства новатораш болча боккхагІболча операторий нн. Лаваске, Бакланова, Кононенкай балха опыт ювца плакаташ.

Къахьегама дикагІйола методаш шерра дІайоаржаяран, уж дуккхагІа балха юкъеккахьаран, ладувгІарий кхетам лакхбаран, цар къахьегамшара, завода коллективна юкъарча вахарцара безам лакхбаларан доккха новкъостал ду политически дешара кердача формех йолча коммунистически къахьегама школаша.

А. ГУМИНИЦКАЯ,
крекинг-завода политически дешара кабинета заведующа.

Гудермес яхача города юхе синтетически каучука лаьрхІа химически комбинат хьалъйра тохкама балхаш деш я «Гипрокаучука» Къилбаседа - Кавказа экспедици, укх шера хьалъе йолалургья цхьаццайола объекташ, хІаьта еррига объекташ хьалъейолалургья 1965-ча шера.

СУРТА ТІА: инженер-геодезист Кулагина Валентина хьалъергйолча заводь план оттаеш я.

В. Байдалова сурт.

ХИМИКИЙ ЮБИЛЕЙ

Укх деношка Грозненски химически комбината 10 шу дизара хетаьь сайре хилар химикий культура Дворецe. Республика химически промышленность дІайолаьча комбината юбилей белгалдоаккхача гулбеннавар 800 совгІа саг.

Сайре хьайийлачул тІехьагІа комбината парткома секретара нов. Л. Косьмина къамаьл де дош делар производства ветеранех волча комбината керттерча инженера А. П. Литвина. Нохч-ГІалгІайчен йоккхача химе хьалхарча предприятех дувцаш, нов. Литвина белгалбаьккхар Советски Союзе вгтара хьалха лохача давлене полиэтилен дикка йолеенар из хилар. Мехкдаьтта газехи мехкдаьтта чакхдоаккхаш юкъеюсача хІамехи уж продукташ хьае комбинат йолаялрах иттаж миллионаш сомаш кхоадаьд пиччахьалихенна. Укх тІеххьарча пхе шера цу предприяте арахийца спирт, ацетон дакххара эша якат дала дуккхача шерашка къахьега дезар вай республика вхархой.

1964 шера хецаш хиначул кхойттаза дукхагІа я хІанз комбинато арахеца валови продукци, хІаьта феноли ацетони — пхеза дукхагІа.

Шерагара шу массаза доал шерлу комбинат. Укх гаргтарча шерашка араxеца йолалургья йоккха полиэтилен, хІанз доаккхачул шозза дукхагІа хургла из тІаккха, кердача цехаша арахецаргья полипропилен, бутилен, дивинильни фракци, и. кх.

Моаршал хеттaш дукха кагьаташ даьхкадар комбинатага. Хьалха латтача болхлошта совгІаташ делар.

Торжественни заседани хиначул тІехьагІа комбината художественни самодеятельноста коллективо гулбеннача нахa концерт оттадир. ТІаккха хазхараш дир. Иштта безаме белгалдаьккхар Грозненча химикаша шоай итт шу далар.

Н. ОЛИМПИЕВ.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕШ БА

Доккхий декхараш тІейийцадар «Грознефта» НПУ мехкдаьттахоша. ЦхьоалагІча мая цІейна наькъа болхача хана мехкдаьттей попутни гази яккхара йола биъ бетта программа хавал хьалха кхоачашйир цар.

Кхо бутт гаргга ха хьалхагІа керда хьайийлача Эльдарово-Орлиное яхача мехкдаьтта доаллача моттиге низ боле мехкдаьтта фонтан техар. Доккхий хувцамаш хиннад укхаза цу башха йоккха йоппача юкъа. Мехкдаьтта доахадоаша къаьстта баркал оал Эльдарово - Орлинерча мехкдаьтта тохкарашта, цар чоалханерча геологически хьалашка Эльдаровера № 45 йола а Орлинера № 503 йола а дукха мехкдаьтта тела скважинаш яхарах а караерзарах а.

№ 45 йолча скважино йиш хилийтар «Іаьржа дошув» доаккхалга хІара денна тІатІа дукхагІа лаккде а мехкдаьттен гази яккхара йола биъ бетта план хавал хьалха кхоачаш а яь. Даьхенна планал совгІа дуккха мехкдаьттен гази ела я.

ЦхьоалагІча мая цІей аргІанара толамаш дахарца дезадир мехкдаьтта промысла коллективо, биъ бетта план мехкдаьтта даккхара 106,7 проценти газ яккхара 106,1 проценти кхоачашйир промысла мехкдаьттахоша. Цу тІа а, цхьа тони мехкдаьтта даккхарга дІабода мах 5,7 процент лохбаьб (апреле), къахьегама овсарле 6,5 процент лакхъяьй. Спуско - подъемни операцешта, лаьттанна кІалха скважинашта ремонт ера нормаш 109 процент кхоачашъяьй. Мехкдаьтта промысла хІара кхоалагІа вола болхло рационализатор ва. Кхоачашъяьй кхы мел болча экономически хьокхамий задanеш а: мехкдаьтта чакхдоахарашта мехкдаьтта дІадалара 106,7 процент. Мехкдаьтта бІехдалара процент 2-зза согІа кІезгтъяьй. ТІоанашта хин низ тІабахийтара план 109,4 процент кхоачашъяьй.

Эксплуатаце коэффициент 101 процент кхоачашъяьй. ХІанз Эльдарово-Орлиное яха мехкдаьтта доалла керда район хьаеллар а новаторий творчески бригадаша болх дика бар а бахьан долаш апрель бетта мехкдаьтта 82 проценти попутни газ 78 проценти дукхагІа даьккхад 1963 шера май бетта даьккха хиначул. Аьлча кхоачамба, «Старогрознефта» НПУ 4 промысла цхьана лаьрхІача лучул дукхагІа оаха май бетта. Даьхенна мехкдаьтта луш хилар. Хьалхарча кварталe 20 российски миллиарда чотах 46 эзар сом ахча кходаьх. Май бетта тІатІергта, кулгаш вІашка ца дохкаш болх беш я мастера нов. М. Хаспутдинова кулгалду Эльдарово - Орлинерча участка, нов. Е. М. Даниленкерте латта Іаьли - Юртарча участка коллективаш, нн. А. П. Чуриковa, В. В. Парасочкина кулгалду кІоаргганасосни бригадаш. Царел тІехьаюсаш яц шоалагІча метод мехкдаьтта доаха опытни мастера-рационализатора нов. А. Д. Дворовчикова кулгалду бригада а. Цу участкайн бригадайн чота тІа май беттехь а массехк бІаь тоннаш планал совгІа даьккха мехкдаьтта да.

Мехкдаьтта тохкарий собране оаха дийцар социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа «Малгобекнефта» НПУ 3-ча промысла къахьегамхоша даь кхайкарал, цига оаха тІайийцар, кхы а доккхагІа дола 1964 шерара социалистически декхараш. Цу декхарех лаьрхІад: планал совгІа кхы а массехк эзар тони мехкдаьтта даккха; бІаьш эзараш кубометраш газ яккха; къахьегама овсарле 2 процент лакхъе; хьадоаккхача мехкдаьттага дІаболо мах 1 процент лохбе; мехкдаьтта промыслера хІара кхоалагІа вола болхло шу чакхдалалехьа рационализатор хургвола гІулакх де, спуско - подъемни операцейи скважинашта лаьттанна кІалха ремонт ярен нормаш 110 а кхы дукхагІа а процент кхоачашъе.

Д. ГАББАЕВ,
«Горскнефта» НПУ мехкдаьтта промысла заведующи.

Мехкдаьтта кхомбара

Наьсарея промышленни зонерча комсомольски организацеша керттера теркам тІабохийт мехкдаьтта ца дойтара, из кходара. «Сунжанефта» нефтепромыслови управлене зонерча, иштта кхыча предприятешкерча кагирхошта, юкъе шерра яьржай мехкдаьтта ца дойтара, из кходара йола социалистически яхь. Къаьстта чІоагІа яьржай из яхь КПСС ЦК декабрьски Пленум хиначул тІехьагІа, 52-ча групповой установка коллективо зонерча дерригача операторашкех къонача болхлошкех кхайкарал дича.

Из кагирхой коллективе кхайкарал шерра хьаллаьцар зонерча предприятей кагирхоша. Эггара хьалха лаьрхІар кагирхоша махуялъ кІезигагІа газ йовргйола гІулакх вІаштІехьдаккха. Коммунистически къахьегама цІи делаеча цхьоалагІча промысла автоматике групперча къонача болхлоша лаьрхІар автоматически боарама регулятораш оттае. Из декхар кхоачашдеш дуккха халонаш эттар коллективана хьалхашка, хІана аьлча промысле яьхка регулятораш хила еззача тайпара дика яцар. Регуляторашта монтаж еш дика къахьийгар комсомольцаша Ковалев Владимира, Батиапов Юре, Шкубелев Василе. Уж регулятораш оттаярах торо хилар дикагІдолча технологически хьалашка мехкдаьттах газ дІакъоастае. ХІаьта хьакъоастаеш йола газ дуккхагІа хилар, 75 процентага дІа а кхаьчар. ХІаьта а 25 процент газ хІанз а йоаг. ДІахо а къахьег кагирхоша из ца ягІйтара, цунах дикагІа пайда эцара.

Дуккха а опыташ уттаьнчул тІехьагІа предложени елар цхьайолча групповой установкашка кхы а трапаш оттае. Цу гІулакхо а торо хилийтар кІезигагІа газ йойта.

ХІанз цу тайпара трапеш оттаьй 27-к яхача групповой установка тІа. Юххьанца дена дика пайда тей цу установка. Хьакъоастаеш йола газ еттхъа процентага дІанхаьчай. Хьакъоастаяьча газа переработке а лаьрхІад газобензиновии заводе. ХІаьта из завод хІанз а хьалъь йоалаш яц. Цудухьа «Сунжанефта» НПУ кагирхоша лаьрхІад из завод хьалъеча, хІаране 4 сахьата къахьега. Шоай дош чІоагІа леладу кагирхоша. Вахах муъъа болча хана къа а хьегаш кІаччале групповой установкашка концевой трапаш оттаяь баьннаб уж.

Мехкдаьтта ца дойтара бола къовсам хьалха а ро лелабецар «Сунжанефта» НПУ. Цхьабакъда, кердадар юкъейихьар укказа кагирхоше. Газони линеш цІеньеча хана мехкдаьттен конденсаци лаьтта Іаухийтар, хІаьта дукха да а доара. Цун зем баьккхар къонача рационализатораша. Комсомольцаша Соломатин Михаила, Ильин Владимира, кхыбараша предложени елар мехкдаьтта лаьтта Іо а ца ухийташ лаьрхІа кийчъяьча емкосташка из гулде аьнна. Цу гІулакхо торо хилийтар духхьала 4 бетта 350 тони мехкдаьтта кходе.

А. ПЕНЬКОВ,
ВЛКСМ Наьсарен промышленно - производствении комитета секретарь.

Грозненски нефтемаслозаводе парафина йоллагІча бригада гІишлой-монтажни балхаш даь доалаш латт. Оборудованиеш турбопроводаштен изоляци еча къаьстта дика къахьегама толамаш доахаш я Ковалев Владимира кулгалду бригада. ХІара смена норма цаІ-ах кхоачашъю цо.

Сурта тІа: бригадир В. Ковалев.

В. Байдалова сурт.

ЙОАКХО ЯЦ МЕХАНИЗАТОРИЙ

Дуккха механизатораш чубоагІаш йоккха тракторни бригада я Пхьилекъонгий-Юрта. Дийнахь а бус а хьинаре къахьегаш шоай Даьхен рузкъа дебаде гІерташ боахк уж. ДукхагІа йола ха ера кхашка йоакх цар. Болх баь кІаьдвеннача сага дот доагІа культурно салІа. Хервахьа дац из, аргда Наьсарен культура отдело а.

Долче, фу даьд цу отдело механизаторий лерттІа салІа йиш хургйолаш? Бригадана гаьна йоаншаш уллача хьакхий-товарни ферме болхлошта наггахьа даь кино. Бакъда, механизаторашa дукха декхарах, бригаде из хьожа дика цІа доллашехьа цига вІалла а деннадац.

Агитбригадо а вІалла хІама даьдац царна. ЦІаккха а концерт оттадаьдац, газеташ дийшадац, къахьегама листок араxеца новкъостал даьдац. Къахьегамхоша беш бола болх аттагІа, сакъердамегІа хургболаш, царна эша гІулакхаш де лелацний уж. Кхоачашде деза шоай декхараш культура отдело а агитбригадо а.

Наьсарен района кулгалхоша а йоагІача бесса йоакхо яц механизаторий.

Ветта цкъа - шозза мара ягІац бригаде автолавка. Еча а бригаде латтарал совгІа механизатораш болх беш болча дІа а яхе царна гІаьде, хий доххаргдолаш хІама даь.

Района культурни отдело а райПО а тоаба беза къахьегамхошта гІулакх дара болх.

Н. КОТИЕВ.

КЪОНАЧА ТІЕХЬЕННА—КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Коммунистически къахьегама тІехьа къовсам лоаттабеча хьехархой хьалхарча слетера

Самардийнахьа Республиканска пионерий Дворецe гулбеннабар Грознерча школай коммунистически къахьегама болама тІехьа къовсам лоаттабераш. 390 саг вар слете.

Слете доклад аьча хьехархой профсоюза горкома председателa, город Грознерча № 4 йолча бархІ шерарча школа директора нов. Т. М. Погосовас дийцар городерча школай хьехархоша коммунистически къахьегама сий дола цІи яккхара къовсам ишта лоаттабу. Советски хьехархо аьлар цо, къовсам лоаттабечен къахьегачен массе а хана хиннав шиъ халкъаца. Цудухьа юртбоахамен промышленностен къахьегамхой сий долча болама тІехьа къовсам лоаттабе болабелча юстара боталазар хьехархой. Цхьа шу хьалха город Грознера массехк школа — №№ 1, 2, 3, 7, 18, 19, кхыяраша халкъа юкъарча боламе дакъа лаца лаьрхІар. Цар дІадоладаьр хьаллаьцар республика дуккхача школаша.

Къаьстта белгалъяккха еза, аьлар докладчико, Грозвера № 2 йола школа. Шоайла чІоагІа доттагІал долаш къахьегаш ба цига ра хьехархой. Школа хьехархоша шоай керттера декхар лерхІ шоашта хоар хьатІакхучча тІехьенна дІадалар. Из хІара хьехархочун моральни декхар а хиина дІаэттаа. Дешархошта а къонача хьехархошта а дІалу цар шоай знанеш. Масала, цу школе йоккхагІа йола пионервожати хиначa Гринбергах хьехархой новкъостал дика хьехархо хилар — цо хьехача цхьоалагІча классe хІанз цхьайкка дешархо вац дешара тІехьавусаш.

Н. Г. Лагутина цу школа эзуч а математика хьехаш а я. ШетІехаика хьехарал совгІа доккха новкъостал ду цо хьехархочоа В. К. Шашловайна. Хьехархочун декхар кхоачашдарал совгІа боккха организаторски болх бу школа коллективо. Белгалбаха беза цу школа тІехаика хьеха хьехархой: нн. Уланкина, Ярославская, Сергиенко, Соловьева, иштта кхыбараш а. Боккха къовсам лоаттабу цар коммунистически болама тІехь. Цудухьа школера зханел совгІа бола дешархой дика а тІехдика а дешаш ба. Хьехарал совгІа цу школа хьехархой шоай говзал лакхъеш ба.

Хьалха латта хьехара опыт балха юкъе а йоалаш къахьега лаьрхІар № 32 йолча юкъерча школа коллективо. Коммунистически къахьегама цІе яккха декхар тІайийцар цо. ШоалагІча шера дешархой чубусаргбоацаш, къахьегамхошта юкъе хьанаре массово-политически болх бе, коммунизм хьалъерй моральни кодекса принципаш хьалаца — иштта дар цар шоашта хьалхашка оттадаь декхараш. Дизза кхоачашду цар уж. ТІехика хьех сайрийнарча болхлой - кагирхой №№ 1, 2, 4, 8 йолча школай хьехархой коллективаша. Дешархой дикагІа кхетаргболча хьисапе дІаьхьу цу школашка болх. Бизза пайда эц цар гойтара пособех. Цо шиъ хьокхамаш ду. Коммунистически къахьегама коллективий цІерах яхара лоаттабеча къовсамо дика аІыргаш техад—лакхбеннаб дешархой кхетам.

Городерча дикача хьехархоша беча балха опыт хьаэца ух дуккха юртара хьехархой. Республикан хьехархой опыта база а хиина дІаэттай Грознера № 3 йола юкъера школа. Методически хьехам баларал совгІа укхаьара дотгІал новкъостая кхоеч юртархошка хьехархошка. Школа хьехархоша — Л. И. Агаджановас, Э. В. Аллахвердовас, Л. Ф. Деминас — масса а хана шоай урокаш йийла йолга дІахайтад республика массаболча хьехархошка.

Халкъа хьехархочун сий лораде хІаране декхар да, аьлар докладчико дІахо. Коммунистически хьисапе бахача, къахьегача хьехархошта чІоагІа эшаш да из. Дика хьокхам бе цу хьакъе Грознера № 19 йола юкъера школа. Хьехархой идейно - политически кхетамни говзали лакхъяра [illegible] а хана семинарски занятеш, партийни а профсоюзни а собранеш ю. Кердача хьисапе болх беча школе чІоагІа лакхбеннаб дешархой боарам, кхетама дикал, дешархой культура. Школа дукхагІа болча хьехархоша коммунистически хьисапе болх бе дийцар тІайийцад.

Дика вІаштІехьбаьккха дІахьу къахьегамхошта юкъера массово-политически болх № 28 йолча бархІ шерарча школе. Хьехархой дуккхагІа дола дакъа агитатораш ба. Укх цхьан шера цар шоай кварталий нах чубахача [illegible] 13 лекторий хьайийлай, хІара кІира цкъа лекци, беседа, доклад ю цига.

Тахан города коммунистически болама тІехьа къовсам лоаттабераш вІашагІкхийттача укх эзаеца бийцача йиш яц шоай низ, хьинар ца кхолеш къахьегача Грознерча №№ 1, 2, 4, 8 йолча сайрийнарча болхлой - кагирхой школа хьехархой. Цар массане а декхар тІайийцад коммунистически хьисапе болх бе, коммунистически къахьегама ударникий цІераш яха.

Болх дика барах городе 235 саг ва «Халкъа образование отличник» яха значок енна, 12 хьехархо ва заслуженни хьехархочун цІи лелаеш, дуккха хьехархой ба Сийлен грамоташ енна. Хьехархой культурно - бытови хьалаш тоаяра 100 квартир еннай хьехархошта, иштта кхыдола гІулакхаш даьд. Шоай низ, хьинар ца кхолеш къахьегаш ба города хьехархой коммунистически къахьегама ударника цІераш яхара, школай сий лакха лоаттадара.

Слете къамаьл даьча № 2 йолча Грознерча юкъерча школа хьехархочо Е. В. Сальниковас коммунистически къахьегама школа аьнна цІи яккхара шоаш къовсам мишта лоаттабу дийцар. Школе вІашагІъелла я, — аьлар цо, — коммунистически эстетика семинарски группа. Группе кхет-кхета тайп-тайпарча темаех лекцеш еш, доклаДаш, беседаш ю. Шоай политически кхетам лакхбарал совгІа боккха болх бу хьехархоша берашта эстетически кхетам балара хаьнъе а: школе болх беш а сакъердама а доттагІлен а клуб. Хьехархоша дешархошца беча боккхача балхо шиъ дика хьокхамаш гойт. Школа дукхагІа йола классаш я дешарех тІехьаусаш цхьаьккха дешархо воацаш. Къаьстта белгалбаккха беза хьехархой В. К. Шашловай, Н. Г. Лагутинай, М. И. Гринберга болх.

ДІахо къамаьл даьча Грознерча № 17 йолча юкъерча школай директора нов. Пиунова, № 21 йолча юкъерча школа завуча нов. Корнеевас, № 46 йолча юкъерча школа хьехархочо нов. Плотниковас шоай школай коллективаша коммунистически къахьегамий цІи яккхара къовсам мишта лоаттабу дийцар.

ЧІоагІа дегаш гІоадаьнна тІайийцар слете дакъа лоацачар коммунистически болама юкъе дика дакъа лацарах 17 хьехархочоа коммунистически къахьегама ударника цІераш яларахи 9 хьехархочоа Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни хьехархо яха цІи яларахи бола хоам. Шоай балха тІа белгалбаьннача 17 хьехархочоа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ елар.

Слете дакъа лоацарашка моаршал хотташ къамаьл дир Нохч-ГІалгІай просвещене министра нов. М. У. Умарова, Грозненски КПСС горкома секретара нов. Латышева, Грозненски ВЛКСМ горкома секретара нов. Калякина.

* * *

Слете дакъа лаьцар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьерча Совета Президиума председателa нов. И. А. Алмазова, КПСС обкома секретара нов. Б. Г. Габисова, Грозненски горкома секретара О. С. Беляева.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМ

МИШТА ГIУЛАКХ ДЕ ДЕЗА СВЕКЛАНА

ВАЙ республикерча свекла лелаераша шоаш тIайицача декхараштa къаьстта уйла тIайохийт свекла дIайийнача кхашкарча къахьегама оьсарле лакхъяра а из маьхера культура кхеярга дIабода мах лохбара а.

Цудухьа шуй никъ боацаш дац цIи хезача механизатора В. А. Светличне хьадагIалаьца свекла лелаяра технологи чIоагIа вай механизаторша хьаллоацаш хилар.

1964 шера Нохч-ГIалгIайчен 24 звенос шоай балха ларде лаьцай В. А. Светличне вIаштIехьаьнккха технологи. Цар дIайийнай 2430 гектар свекла. Цул совгIа, республике болх беш я керда техника хьаккхьачачул тIехьагIа, эшшаш йола опыт а Iоаяь хьатIадоагIача шера йизза караерзаяр духьа керда технологи кIезиг-кIезига мара юкъе ца кхухьаш йола 331 механизированни звено.

Кулгаца къа ца хьегаш шекара свекла кхееш йолча звеноша боккха болх баьб свекла дIаь латта кийчдеш, тоъал дукха моттигера минеральни удобренеш тайсай кхашка, агротехнически дикагIа йолча а лоацнача а хинашка, 3—4 дийнахьа дIайийра шекара свекла.

ХIАНЗ массанахьа а, тIаьнийнай шекара свекла. ХIанз звеньей берригa болх тIаберзабе беза шекара свеклай нийлхал-листал нийсача боарамагIа хилийтара а тIаьнийнача цунна гIулакх дика дара а.

Звеноша къаьстта дика хьожаш ваккхбаккха беза хIара гектара тIара свекла листен нийлхен хила езача тайпара хилийтара болх.

Шекара свеклай хьувкъама лакхал (ерригача кхыча юртбоахама культурий а санна) латтан доккхалга а доацаш, гектара тIара баьцоагIаш боарамагIа тIаклярген царех хIаране продуктивностаген хьежжа хул.

Вай республикерча тайп-тайпарча латтан-климатически хьалашка хьувкъам лакхбара хилалаза яргIоаца шекара свеклай листал тайп-тайпара хила еза, хIана аьлча тIаьнийна хIара свекла цо дегI дара хиланза даргдоацача хьалашца (сердал, хий, хьаувзача хьовналий элементаш, температура) Iалашъяра боарам массанахьа а цхьатара бац.

Кхоачамболлаш тIоадал йолча зоне а (Наьсарен район) киш декха латташ долча районашка а хIара гектара тIа уж хила еза 80—90 эзар; тешшаме тIоадал латташ йоацача зоне (Урус-Мартана, Шаьла, кхыйола районаш) — 70 — 80 эзар, хIаьта тIоадал кхоачамболлаш йоацача зоне (Грозненски район) — 60 — 70 эзар.

Шекара свекла дукхагIа дIайийнай хIара района шийна чухь латташи погодии хьалаши тайп-тайпара хиларца эргаш йола кагий зонаш йолча Урус-Мартана, Шаьла, Наьсарен производственни управленей боахамашка. Цудухьа хIара звенос болх беча хьалдача хьалий лоархIам а беш нийсде деза хIара гектара тIара шекара свеклай нийлхали листалик.

НЕРДАЧА технологех болх беча звеноша дIайийна шекара свекла цхьа зIырг долча фух я, цудухьа мугIарчех цхьаи боараме тIайоал свекла, хIаьта из бахьан долаш вIашии хало ца еши ловкъа йоацаши дегIа а йоагIа уж. Цо йиш хулийт свеклай нийлхали листали хIара звено долаш долча БСП-4 яхача маккашца — скребинцашца нийсъе.

Скребинцаш яхача маккашца пхорагIа юххьанцара прореживанин яьзя яргьиц свеклай хьалхара ши лорд бокъоица яьржача хана.

Из болх беча хана сахьата 2,5 километрал сихагIа лола йиш яц трактор.

ШоалгIа уж маххаш доахкхалхара мийха баьккхачул тIехьагIа 5—6 ди даьнича гIолла 40 — 45° мугIарашта зулуа а хургдолаш.

НИЙЛХЪЯБЧУЛ тIехьагIа йIоахвлашха йистача цхьаи метра тIа 4—5 шекара свекла йиса еза.

Свекла нийлхъеча хана шиш а шиш новкъостий а балхага хьажа веза звеньевой.

Массехк моттигера цхьацца метр йиста а свекла хIара нийлх массаза ю цхьан метр тIа юхе мел йисай лархIа а еза, цул тIехьагIа юкъера лаьрхIача хьакхьчараш 22000 метраца (ужжал да цхьан гектара тIара 44,5 см. юкъ юкъе а йолаш дола мугIарш) эца еза. Уж ийцачул тIехьагIа 1 гектара тIа хьакходчараши цу зоне хила езараши вIашн нийсъе еза. Масала, Мальсагов Османа звенос лелаеча кхашка («Назрановский» совхоз) хIара гектара тIа 90 эзар зIырг хила деза. Цо яхачох, нийлхъячул тIехьагIа йIоахалашха йистача цхьан метр тIа юхедиса дезараш 4—5 зIырг да, хIаьта хIана цига дисараш 30 — 40 зIырг да.

Нагахьа санна извал свекла хьал а кхейойя, хIаьта цхьан свеклай дозал 300—400 грамм а хуле, цу кхашкарча свеклай хьувкъам хIара гектара тIа 300 — 350 центнерал кIезигагIа боцаш хургба.

Нов, Светличне технологех болх беш йолча механизированни звеноашта нийсса республике болх беш я дукхагIча даккъе массекк зIырг тохача фуна свекла дIайийна 330 совгIа комплексни звено. Из тайпа свекла дIайийнача кхашкара мугIараш дIовхалла листача хIара метра тIа 90 кхаччалца зIырг хул, хIаьта 1 гектара тIа 1,5—2 миллион зIырг хул. Цу тайпарча кхашка зIыргий листал букетировка яра ваькъаца нийсъе еза.

Букетировкеи прорывкеи яра эггара дикагIа йола ха—из шолгIарган лакхъенна ха, юххьанца зIырг техачул тIехьагIа 7—10 ди даьнна ха (шолгIарган юкъе кхьчача хана мара бокъоица ши лорд хьахила йолалац, цхьабакъда, хIаьта а хи лоацабалаьза ба).

СВЕКЛАЙНА букетировкеи прорывкеи елга тIехьадакар кхераме гIулакх да, хIана аьлча из листа хилча цуй йоархIаша вIашн Iы а деш урагIа йолх уж, йиткъу, дегIаяра тIехьаюс, хьувкъами морзали дикка лохлу (свекла «яш»). Цудухьа, шолгIаргаш дикка лакхъеннача хана свеклайна дIайоаяь букетировка-прорывка 5 — 7 денал тIехьа ялалехьа чаккхъякхха еза.

Свеклайна лоацнача хана кулгашца прорывка нь ерг ма йий аьнна дагадоха а дезац, хIана аьлча цхьан болхлочунга 1 гектара тIа 15—20 дийнахьа мара бургбац из болх.

Механизмашца ца йича яргьяц прорывка-букетировка. Цхьан оагIорахьа 26 : 5 см. тедаш, 18 см. букет юкаюташ дола яра целаш доахкаш йолча КПС-5,4, КН-5,4 яхача а кхыча а культиваторашца ю букетировка.

3—4 см. кIоарга ю букетировка. Букетировка кхы кIоаргагIа йича бIена чура тIадоагIа зIыргаш латто къайлаккхуь.

Юххьанца букетировка еча хана йохийташ йола агрегат свеклай мугIарашта нийсса пхорагIа хургйолаш яхийта еза, хIаьта цул тIехьагIа агрегаташа беш бола болх маркера леррагIа бу.

Хьалхарча скоростах лея трактор букетировка еча хана. Букеташ къоастае еза хьалхагIа дIатийда йоархIаш маьлхара яхача гIолла. Букетаца дита деза оин дикагIа дола декъарен сехьарен ши хьалг, уж нийсле а гонахьара латта тIахьекха къовла а деза.

Цул тIехьагIа 3 — 5 ди даьннача гIолла цIаькха чакхвала веза ца ховш а совнагIа диса хьалг дIа а доаккхаш. Юххьанца прорывка еча а шоллагIа хьожаш юха чаккхоалача а хана мугIарашта юкъера оасар дIадаккха а латта цамцадакхха а деза.

ЗВЕНОЙ шоллагIа дола декхар — юкъера лаьрхIача хIара цхьаьнца свеклай дозал 400—500 граммал кIезигагIа хургдоацаши шекар 18 — 20 процент доаллаш хургйолаш уж хьалкхеяр.

Агротехника боарам лакха хилар чIоагIа эшаш культура я шекара свекла.

Свекла лелаерашта ховш да, эшшаш дола гIулакхаш ца хилар бахьач долаш юххьанца дегI дахьача хана хайача хьала тIа хилна шекара свекла ерригача вегетационни хана дегI эсала дахьаши цун хьувкъам дикка лохлуши хилар. Цудухьа, свекла лелаераша шоаш еш йола йоакхо свекла дегIаахa йолаеннача хьалхарча денношке а деза цуна дика гIулакх делга вIаштIехьдаккхара тIаерзаяь хила еза.

Цу балха тIехь дикка оарцагIбоалаш, кхетам болаш, гIулакх довзаш хила беза звеноводаш — ца хуле хьувкъам боаккхаргбац.

Шекара свекла тIаяла йолаеннача хана цун эггара лирагIа вола моастагIа ва оахама тIагIолла ловчалуш дола чкъор. Массаза а догIаш дийлхачул тIехьагIа лоацалуш хул латтан чкъор, хIаьта, нагахьа санна из ший ханнахьа доха ца дойи, тIаухаш дола шекара свеклай зальза зIыргаш дуна юккъе гIолла тIадала иш а боацаш, цу кIыл дус. Латтан чкъоро дIадийна фу дизза хьалтIа ца а доалийташ, свекла нийлха хулийт.

Цул совгIа, овлаш дуаш дола лазар даржера новкъостал а ду чкъоро.

Чкъор дохаде деза догIа дийлхачул тIехьагIа хIа аьнна оахам ловсара доддашехьа а. Нагахьа санна чкъор дохадара болх тIехьабоаллийте, тIехьагIа из дохадеча хана тIайоагIача свеклайна зе ду. Чкъор дика дохаду ротационни цело, кхалаши церганш ягIача катокаша, хIаьта ишта хьастамаш доахкача катокаша а (теха хьастамаш а долаш йолча шаьрача катокаша).

ДIадийнача фуно зIырг хецалехьа лоацадеина чкъор дохаде мегаргда дайгача а дIаьхха тIехьадийзача а юкъерча маккашца, уж тайжжа техка а деш.

Чкъор дохадеш йолча хIамаша беш бола болх мугIарашта пхорагIа а царна духхьалара са 45° хургболаш бо беза, трактор сахьата 3 километрал сихагIа а лелаяргйоацаш. Трактор масса лелаеш хилча тIаьнийнача свеклайна зе ду.

Чкъор дохадара эггара дикагIа йола ха а из тIунеи атта дохалургдолаши йола бийсанара е сецара ха.

ХIа аьнна тIайоагIача свеклай мугIарч кхашка белгалдоалламехьа а, тIийоагIа свекла массанахьа а цхьатарра ца хилар бахьан долаш сетчатя маккашца уж хийлхъе йиш да хиларах, кхы ва лаккхъялярга ца а хьежаш сихха шаровка е еза.

Цу балхо оасар дохаду, оахама тIагIоллара тIоа цамцабоакх, латтанцара тIоадал дIакъастийтац, микробиологически процессаш сихлу, хIаьта йIаьхха, шийла погода эттача хана из чIоагIа лоархIаме а да, из дарца латтаница хьоаналаш сихха Iов, тIадоагIача зIыргаша хьоанал хьал дикагIа оз, свекла интенсивнегIа дегIа йоагIа. Оахам фо чудуаргдолаш леладаро овлаш дуалуш дола лазараш кхетийтац свеклайна.

ИРА целаш доахкача СКРН-12А яхача культиваторца 4 — 5 см. кIоарга 2—4 ди далалехьа яь цкха еза шаровка.

Тайп-тайпарча машинаша кхашка болх беча а хий дехкача а юкъе оахам тоIалу, хIаьта свекла дIахо лакхъялараи дегIаяран цо чIоагIа Iоаткъам а бу. Оасара духьала къовсам лоаттабар духьа шаровки кхидола балхаши даь даьнначул тIехьагIа мугIарашта юкъера латта массехказа цамцадакхха деза.

Вегетационни хана кхоаза цамцадакхха деза латта 10—15 ди юкъе а долийташ. Юххьанца цамцадоаккхаш шаровка яьчул тIехьагIа 8—12 см. кIоарга; шоалгIа — цул тIехьагIа 15 ди даьннача гIолла 10 см. кIоарга; кхоалгIа — цул тIехьагIа 10—15 ди даьннача гIолла 6—8 см. кIоарга.

Цул совнагIа, догIа дийлхачули хий диллачули тIехьагIа лоацалуш дола чкъор дохадар духьа цIаькха цамцадакхха деза латта 6—8 см. кIоарга.

Шекара свеклай хьувкъам лакхбар духьа лоаттабеча къовсаме чIоагIа лоархIаме а дииза даргдоаца а агротехнически гIулакх да массаза а мугIарашта юкъера латта цамцадоаккхача хана еш йола подкормкаш яр.

Нагахьа санна гурахьа кIоарга оахам деча хана а бIаьстан юхье культура дIаело хьалхагIа латта кийчдеча хана а удобренеш кIезигагIча боараме тессанле, 2—3-зза подкормка яьа яргьяц.

Прорывка ю ха хьатIакхоачача юкъа свеклай овлингаш дукхагIдараш 8 сантиметрагара 12 сантиметрга кхаччалца сомача латтаи тIоанах доахкаш хул, хIаьта оагIошцарча овлингий дIоахалши лорд яьча хана 4—6 сантиметр кIоарга хул, йиъ лорд яьча хана — 6 — 9 сантиметр.

Из ха а ховш, нийлхъячул тIехьагIа еш йола хьалхара подкормка еча хана мугIара 10 — 12 см. гаьна хургйолаш а 7 — 8 см. кIоарга а тосс удобренеш. (Цу хана совнагIа тIаьнина уллувра свекла дIаахар бахьан долаш овлаш човхадаь йола свекла дегI хьал ца дахьаш соц, хIаьта цу хана къаьстта а чIоагIагIа эш свеклайна латтанцара атта хьоазалургйола хьовналаш).

Хьалхара подкормка еча хана цхьан гектара тIа укх боараме тосс минеральни удобренеш:

Суперфосфат
— 1 — 1,25 центнер
Аммиачни селитр
— 0,5 »
Хлористи калий
— 0,3 »

ШОЛЛАГIА йола подкормка хьалхаръяр яьчул тIехьагIа ю (8—10 ди даьннача гIолла), къаьнача свеклай овлаша сихха дегI хийцача хана гектара тIа 1 центнергара 1,5 центнерга кхаччалца суперфосфати 0,3 центнергара 0,5 центнерга кхаччалца калийни туха а долаш подкормка ю мугIарашта юкъе 10—12 сантиметр кIоарга. ШоалгIа подкормка еча хана азотни удобренеш тесса езац, хIана аьлча цу хана свекла лерттIа дегIаяра тоъал азот Iоалаьттаница, хIаьта совнагIа тессача азото овланга дегI ца а дайташ лордаш хIаразйоаь.

КхоалгIа еш йола подкормка шоалгIа еча подкормка боарамаш долаш я.

ЦIи хезача механизатора Ноя. Светличне 1963 шера кхы тIа а подкормка йир свеклайна — удобренеш овлашта ца а тохаш, лордашта етташ.

Лордаш хIаразйоалаш латтача хана минеральни удобреней малоча раствораца пурх бир цо свеклайна: цхьан гектара лаьрхIа 20 килограмм суперфосфат, 15 килограмм калийни тух, 150—200 килограмм хий вIашагIа а теха. Раствор тох штангови распылитель а йоаллаш йолча опрыскивателца.

Лордашта еш йола подкормка ю Iуйрийна 10 сахьат даьлалехьеи сайрийна 6 сахьат даьннача тIехьагIен, раствор кIезигагIа йокъалучеи цунах йоаккхача пайданеча веществашта лордах чуяра ха дукхагIа йолчей хана.

Лордашта еча подкормко новкъостал ду удобренеш кIезигагIа йохийташ свеклайга хьоацал дукхагIа кхачийтара, хIаьта цунах дика пайда боал свеклай хьувкъам лакхбараи цунцара морзал совъяккхараи.

БЕЛГАЛДАККХА дезаш да, культиваци, подкормка яра ди, ха, кIоаргал латтангарча хьалашка, погодега, свекла дегIаярга хьежжа хуьцалуш хилар.

ДогIаш дийлхачул тIехьагIа каст-каста мугIарашта юкъера латта цамцадалаьза даргдац, хIаьта еккачеи йIайхачеи хана из кIезигагIа а тIехигагIа а цамцадаха мегаргда.

Цу гIулакха шаблон лелае мегаргьяц.

Механизмашца дIеиъаь дIайоалургйоацаш йола осот, доник кха баьцаш тIаьнийнай Гулермеса, Наьсарен, Шаьла районий цхьацхьадолча кхашка. Культиваторашта тIехьаьнначул тIехьагIа юкедисе оасар целашца дIадаккха деза.

Свекла кхееш гIулакх дара нийсса къахьега деза зуламдерех из лораеш а. Тайп-тайпара чоапилгаш а свеклайна зе деш. Бумбаргата кIаьда лорд яа а йиш свеклайга дегI хьал ца а дайташ йоаю из.

ХIара гектара тIа 15—20 килограмм а йолаш ДДТ яха дуст тоха деза свекла дIайийнача кхашта, царна гонахьарча хьунйистошта, кIотаргашта, наькъайистошта, орашта.

Гудермесски совхоза цхьадолча кхашка долгоносикаш яха чоапилгаш гучаьнняй. Цар толлаьдIадийна фу, лордаш юъ, хIаьта цар тессача фуно свеклай кагий овлингаш дуъ, свекла толлаю.

Долгоносикаша къаьстта доккха зе ду зIырг техачул тIехьагIа дена 4—5 лорд хиллалца йолча хана, вешта аьлча хьалтIаяьнначул тIехьагIа 20—25 ди даллалца.

ХIана сихха 12 процент гексахлоран тоха еза тIаьнийнача свеклайна хIара гектара тIа 30 килограмм а йолаш.

МугIарашта юкъера латта хан-ханнахьа цамцадахаро, вегетаци йолча хана подкормкаш яро, юртбоахама зуламдерашеи лазарашеи деча зене лораяро йиш хулийтаргья шекара свекла чIоагIъе, июль — август беттанашка дукха Iолегаш йола лордаш кIезигье, хIаьта цу гIулакхаша новкъостал дергда сентябрь бетта делхача догIаех морзал Iоавран оала сомбалийтаран бизза пайдаца, вешта аьлча хьувкъам лаккхбе.

Хьалха латтача свекла лелорий йIаьхийча опытах шерра пайда а эцаш керда, прогрессивни мел дар шоай балха юкъе а кхухьаш, Нохч-ГIалгIайчен свекла лелаерий вIаштIехьдаргда тешшамеи лакхеи шекара свеклай хьувкъам кхебе а цунца вай мехка юртбоахама производство айяра деккараш кхоачашдара юкъе шоашкара доагIаш дола дакалаца а.

Н. ПОПЕНКО,
Нохч-ГIалгIай республикански опытни юртбоахама станце директор.

ХЬИНАР ДОЛА МЕХАНИЗАТОР

Ваьццар луш, кхоталуш латт комсаш. Калинина цIерагча «Наурский» чаьаргIара совхоза цхьоалагIча отделене Л. А. Дышловас кулгалдеча бригаде эшаш дола гIулакх даьй комсашта.

Укхоза массаьар а болх бера тIахьехаш а хьинаре а къахьег йоккха опыт йолча механизатора Губаев СаIида.

«ПРВН» яха универсальни нух трактора тIаяьа а тесса эггара хьалхагIа оаязальдар СаIид латтая йоакха комсаш къолъяха. IуйрангIара сарралца къахьегар цо, дийнахьа шишша норма кхоачаш а еш. ХIаьта комсий цхьаннха а тъоаро доал ца еш еш гоаза лелайора ший агрегат, цул соагIа цо къахьийгача хинча участкашкарчул дукха кIезигагIа кулгашца болх бе безаш а хулар.

Хьаьттар комсий мугIарашта юкъе обработка яра бехкгохкаме ха. БIубенна воллу СаIид из болх бе а. Норма 6,5 гектар мара йоацача сменах 11—12 гектар латта кийчдора цо.

СаIида тоадаьча комсашта юкъерча латтага хьежача дог гIоздоал, дика кIаьдлаьл из, оасараш вIалла ца хилча санна дIадаьхад.

Къахьегам дукха безача механизатора инициативо болха тIа толамаш дахара тIахьех совхоза болхлой.

Сурта тIа: Губаев СаIид.

П. КОВАЛЬНОГОВА
сурти тексти.

СЕЛЬКОРОВСКИ ПОСТО ХОАМ БУ

ЛЕРТТIА ДОАЛ ЭШ

Лоацнача хана ерригa культураш дIайийна а йоахаргья, хIаьта царна ханнахьа гIулакх а дергда, аьаш тха совхоза кулгалхоша бIаьстан юхье дийцараш кхоачашхилачар. Из ишта долга ховргда укх деношка тха совхоза кхашка хинначоа.

Силоса лаьрхIе яIоачул тIехьагIа дIае еаш 494 гектар хьажкIий а совхозе, царех 203 гектар дукхал цхьоалагIча отделене а йолаш. Из отделени тIехьайисай тракторно - полеводчески бригада бригадиро Хатуев Ахьмада ялатийна. силоса лаьрхIа хьажкIаш дIаера терко ца ярах. Шоашкарча йиъ сеялках шиннега мара хьажкIаш дIайийтац цо. ХIаьта пхьайолча хана уж тIехьа йола трактораш а кхидола балхаш де йоахийт. IуйрангIа ялх сахьат даьлча дIаболабе беза болх барх сахьат, тIаьта цхьайолча хана ийс сахьат даьлча мара дIаболабац. Цу гIулакха царна тIахьожаш цхьаккха сиг вац.

ХIанзачул тIехьагIа силоса хьажкIаш дIае еза шоллагIчен кхоалагIчен отделенешка а. Цига а дукха кхоачамбоацараш да.

Геттара но гIулакх ду

тIаьнийнача культурашта а. Совхозе я 820 гектар шекара свекла. Дукха ха я уж гIулакх дерг дийна. Вакъда, из болх дIаболабаьча цхьайттлагIча мая дена 19-ча майга кхаччалца ерригача совхозе 22 гектара мара оасар даьдац. ХIаьта механизированни шаровча 160 гектара тIа яьй. Царех 40 гектар совгIа В. Светличне методах свекла кхеча цхьоалагIча отделенерча Гадаев Орштхо звеноси, хIаьта вокхарна кхоалагIча отделене Ибрагимов Мугдан керте латтача бригадаи.

Кхы цхьаккха тайпа болх баьбац совхозе дIайийнача свеклана. ХIана догIаш дийлхачул тIехьагIа къаьстта сихденнача оасаро наьха санна къайлайоаккхаш латт из культура. Дукха зулам ду свекла юача са доахкача хIамаша а.

Свекла са доахкача хIамаша юаргйоацаш царна сихагIа дуст тоха деза. Совхоза кулгалхоша цу гIулакха сухал ца бойя локкха зе хургда свеклана.

Совхоза ялатийнеи силосан лаьрхIа дIайийна 1823 гектар хьажкIаш тIаьнина а хьатIайоалаш а я. Царна а эш доккха доал.

Цхьабакъда, совхозе цу балха а кIезига терко ю. КхоалагIча отделене 120 гектара тIеи йиълагIча отделене 350 гектара тIеи мара хьажкIаш тIаялалехьа макха баьккхабац. Геттара кIезига яь культиваци. Цул совгIа сихха гербицидаш тоха еза хьажкIашта. Из болх а тесса битаб. Массехказа совхоза директора гербицидаш йийхай хьажкIаш лелаеча механизированни звено звеньевоас Матаев Берсас. Цул декхар кхоачашдеш бац совхоза директор нов. Широков керттера агроном нов. Проскудини. Цу тайпара масалаш дукха да совхозе.

СихагIа болх тоабара оарцагIбовла беза совхоза кулгалхой.

М. ДЕНИЛЬХАНОВ,
Л. ХАЛАЕВ, Урус-Мартана управлене «Лермонтовский» совхоза механизатораш.

МОСКВА. СССР-а ВДНХ юртбоахама кердача техника парка тIакхийттай фийг бола культураш ардашка дIаера йола «ЛДС-4А» яха сеялка-лущильник. Из сеялка хьаьнь арахийцай новосибирски «Сибсельмаш» яхача заводо.

Цу сеялка сошникий когаметта плоскосферически дискаш оттаьй. агрегат лелача хана кIоарга латтагIа Iочу а ухаш латта цампадоакх цар. Цу хана фуна яьшка чура фу ший боарамах дискаша дьаьххача харша чу Iочуух, хIаьта тIехьайоагIача диска латтанца къайладоакхха. Иштта болх беча юкхий кхоалгIа дакъа латтаа тIа дус.

Цу дискаша 3,9 метр шорал долаш латта дIалоац. Цхьан сахьата кхо гектар гаргга латтан тIа фу дIадув сеялкапа.

«ЛДС-4А» яхача сеялка бола бу «Беларусь», «Т-74» яхача тракторашца. Цу агрегатаца болх беш хилча торо хул дIадийнача ялата хьувкъам 2—3 центнер алсамбаккха. Уж санна йола машинаш укх шера 15 эзари тIадоагIача шера 22 эзари дIайохийтаргья целинни районашка.

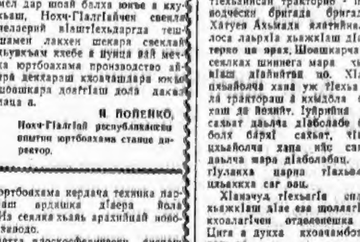

Сурта тIа: «ЛДС-4А» яха сеялка-лущильник

О. Кузьмина сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛОАРХIАМЕ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЕЧА

Карабулакски газобензинови завод хьалъь йоалаш латт. Кердача предприята хийи тухи хьа а къоастадеш мехкдаьтта чакхдоакхача заводашка кIенйеш дIаухийтаргда мехкдаьтта, хIаьта цунца хьайоагIача газах хьакъестаергья пропано - бутанови фракцеш, из бедал дIаухийтаргья Грозненски химически комбинате синтетически спирт даккхара. Завод болх бе йолаелча «Сунжанефта» НПУ мехкдаьттацара хьауха газ зехьа ца йоагийташ пайда эцаргба.

Ударни комсомольски гIишло и хьина дIаххайкабаьб из гIирс. ГIишлонхошеи монтажникашеи декхараш тIийнйиц цхьоалагIча июле гIишлой-монтажни балхаш даь деза, хIаьта продукци арахеца йолаяла еза сентябрь бетта. ЛоархIаме гIишло хьалъеча хьинар сов доахаш барттайна къахьегаш ба эрсий, гIалгIай, украинцаш, эрмалой, иштта кхыча къамех нах.

Сурта тIа: аьрдехьа йIовхала обменни колонна блок, аьттехьа монтажникашта юкъе дикагIйолча бригада бригадир Антипорович Владимир. Цуй бригадо 20 ди ханал хьалха монтаж яьй колонна.

В. Байдалова сурти тексти.

ПРОИЗВОДСТВАНА — КЕРДАДАР, ДИКАГIДАР?

Къахьегама оасарле дегIаяреи продукцега дIалодар чухнахьа даккхареи планови зиданеш соахка кхоачашъяннзар Шелковски производственни управлене колхозаша. Духхьал 60 процент мара пайда эцанзар тракторех. Цхьа центнер ялата мах 3 соми 89 кепиги хилар, хIаьта хьажкIий — 6 соми 17 кепиги. устагIан дулха 100 сом совгIен шурий 15 соми хилар.

Продукцей маьхаш лакха хилара керттера бахьанаш да халача балхашта механизаци ца яр, юрта боахама продукташ лерттIа ца хьувкъар, кхыдараш.

Цу боахамий лоархIам а баь финансово-боахама гIулакхаш товдергдола хIамаш даьй партийни комитето. Укх гаргарча шии шера Iилмана карагIдаьнараши дикагIйола опыти производствана юкъеяхьара эшаш йола план оттаьй. Масала, цу плана юкъедоагIа минеральни удобренеш тохилга чIоагIа лакхдар, кхашка полупарови обработка елга шерра доаржадар. Передовицке методах хьажкIаш кхеелга, хьайбашта доакхара лаьрхIа нух токхо культураш дIаюалга, комсий мугIарашта юкъера латта лерттIа цамцадоакхилга, сифонех пайда а эцаш дIаьххача харшашка гIолла ялаташта хий деккилга, кхидараш.

Иштта доккхий хувцамаш делаьрхIад хьайбай боахамашка а. «Елочка» яха установкаш оттаергья гаьннарча зонашка, гидропони яьсале моша доаккхараш кийчдергйола цехаш хьалъергья, шерра доаржадергда доахан дIа ца дехкаш кхобнига, уж интенсивнегIа кхаба доладерга, Iай жа дIахкаргдола гIулакх вIаштIехьдоаккхаргда.

Царех дукхагIдараш кхоачашде доладаьл. «Коммунизм къалъяр» яхача моттигерча газета тIа, радио чу гIолла шерра дуац цу гIулакхех.

В. БАЛЯСНИКОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Дунен газеташа Н. С. Хрущева визитах яздераш

Доазол дехьарчу кепа йоазоно долчу бесса кепа дett Советски правительствана керте латта Н. С. Хрущев ОАР-е хиларах. Президент Насерцен египетски халкъацен из вIашагIкхетарах дола хоамаш. Из ОАР-е хиларах дола хоамаш шоаща а долаш долча Iалаьмате дукхача сурташ тIа хьахьекхай Н. С. Хрущев хинна нах вIашагIкхийтта цхьайола моттигаш, митингаш.

ПРАГА. Дерригача пражски газеташа долчча бесса кепа тох СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева Порт-Сайде хинача митинге дахь къамаьл. Керте дахьча йоазонашка газеташа белгалдоах: «Советски Союз— шоай лоIам бахьан долаш, империализмаьлен колониализмаьлен кухьала къовсам лоаттабеча халкъашкахьа», «Турпалерча халкъо гIоадаьнна моаршал хетт советски хьалашка», «Порт-Саидера сийлахь-йоккха советско-Iарбий доттагIален манифестаци».

«Руде право» яхача газето белгалдоакх египетски халкъо колонизаторашца лоаттабеча къовсаме Советски Союзо цунна дахь доккха новкъостал. Белгалдоах Советски халкъ массала а къамий-кортамукъален болеигахьа да яха Н. С. Хрущева къамаьларa дешаш.

БЕРЛИН. «Нейес Дейчланд» яхача газето кепа тох Советски правительствана керте латтачо Порт-Сайде хиннача митинге дахьча къамаьла изложени, цигтача керта йоазоне белгалдоакх, «Поларисашца» юзаенна йола НАТО дипломати чакхъяргйоаци хилар. «Нойе цейт» яхача газета тIарча керта йоазоно йоах: «Советски Союз Iарбашкахьа я».

Н. С. Хрущева дахьча къамаьла юкъера газеташа белгалйоах Советски Союзо дунен халкъашта юкъера вкодхам кIальдбараи чIоагIа машар Iалашбараи чIоагIа къахьегаш хиларах. Азен Африкан халкъаша лоаттабеча къамийкортамукъален къовсама советски нах мутIахьа хиларах, форда йисте дахача халкъашца барта а доацаш Средиземни форда чу «Поларис» яха ракеташ тIайола хи кIал гIолла лела лодкаш дIатарде дагадолча НАТО меххашта шоаш леладу тIулакхаш мегийтаргдоаццига дIахайтарах дувцаш йола моттигаш.

ЛОНДОН. Н. С. Хрущева Порт-Сайде хинача митинге дахьча къамаьло английски кепа йоазон уйла чIоагIа тIаозай «Дейли уоркер», «Таймс», «Дейли телеграф», «Гардиан», «Дейли экспресс» яхача а кхыча а газеташа. ДикагIа бIаргагургйоаччa моттигашка кепа етт цу къамаьла изложени. Цу темах йола информаци «Таймс» яхача газето язъю «Поларисий» хьакъехьа дIалойт Хрущева» аьнна керте дахьча йоазонна кIал. Газеташа къаьстта белгалдоах ВIашагIкхийттача Штаташа Средиземни форда малхбоалехьарча дакъа тIа «Поларис» яха ракеташ тIайола хи кIал гIолла лела шоай лодкаш ахийтарна дунена кхерам тIатувсар мегиргдоаццига Н. С. Хрущева дIахайта хилар. Иштта белгалъю Африка, Азе, Латински Америка халкъаша шоай лоIам бахьан долаш, империализмана духьала лоаттабу къовсам Советски Союзо хьаллоацаш хиларах яь заявлени.

Газеташа белгалдоах Порт-Сайде бахача нaха воккха советски хьаша дог гIоадаларца тIалийца хилар.

БЕЙРУТ. Долчча бесса кепа техача Н. С. Хрущев ОАР-е гIолла лелачарах долча хоамех хьаллиза да Ливански газеташ. «Ахдунья-ал-Джарида» яхача газето язду Советски правительствана латтачоа цо Iарбий халкъий хьашташ кхетадеш хьалдолаш хиларах баркал оалаш хьалха хиннача Ливана премьер-министра Караме Рашидем Социалистически прогрессивни парте председатела Джумблата Камалем дийцараш. Iарбашта цIахкхи вицлургвац, аьлар Караме Рашида, шоай доттагIа — шоаш колониализманен агрессенен духьал лоаттабеча къовсаме шоашка цIенача дег тIара доттагIален куlг кхоададь Советски Союз. Оаха могаду хIаране шийн лоIамен хьашташ кIаlам хиларен принципаш тIа латташ дола вIаши юкъера гIулакхаш.

Камале Джумблата аьлар, Н. С. Хрущев ОАР-е вара шийна лаьттан тIара английски тIема базаш дIаяхара хьакъехьа Iарбаша зиенах дIадекараш хьаллоацаш по яь лоархIамера заявлени Iарбий халкъий гIулакха доккха новкъостал да.

(ТАСС).

ЛОНДОНСКИ БИРЖЕ СИТIАРБАЬННАБ

ЛОНДОН, 20 май. (ТАСС). Лондонски финансови бирже ситIарбаьнна хьувз. Уж ситIарбаьхаб торговле министерства селхан кепа тохийта арахьача, Англе арахьарча торговлегарча хьалах йолча даннеша. Апрель беттара мехка арахьарча торговле дефицит, «Файнэншл таймс» яхача газето издечох, «вIаштIехьйоалцаш йоккха» цифр хилар — 107 миллион стерлингий фунт.

Торговле министерства бахьча хоамо хьахьекхар экономика «чIоагIача» хьала тIа я яхаш, правительства вихалаша еш йола пропагандистски заявленеш корта боацаш хилар.

Уххаза дувц, Англе аргIанарча цIенхаштарча финансови халоно дикка толхаде мег экономически политически гIулакхаш чхаш. Массане юкъара хоржамаш долалуча хaнна экономически кризис тIакхача мегаш я правительство, йоах «Дейли геральд» яхача газето. Консерваторашa экспорта дакъе «бумага» мел дакъа дог дайра. Арахьарча торговлерча кердача дефицито, йоах «Дейли геральда», цхьаккха хIама юледиташ консерваторашa геттара бакъдеш мел дийцерех.

ДОЛЛАРАШ ВIАШКАДЕТТАШ ЛАТАР

НЬЮ-ЙОРК, 20 май. ТАСС-а КОРР. Л. ПОНОМАРЕВА хоам бу: Орган яхача штате хиннача юкъхьанцарча хоржамашка Нельсон Рокфеллер котваьнначуа тIехьагIа, республикански парте шийна уйлаш Калифорния яхача штата тIаерзаьяй. Цига официально дакъа доацаш ши кандидат — эггара аьттехьарчар лидер Голдуотери либералашка мах къувсаш вола Рокфеллери мара воацаш юкъхьанцара хоржамаш хила дезаш да. Калифорнегара республикански съезда 86 делегата голосеша е Голдуотера лоархIамера котало яхьаргья, е президента кагаметта вахийта республикански партегара кандидатала оттавара вола Рокфеллера аьттув евибоаккхаргба. Хоржамашта хьалхара къовсам езбеш болча комментаторашa хIана белгалдоах Калифорне Голдуотер котвалар кхераме хилар, хIаьта цар гуччахьа дувц, республикански парти ше шийна теха яла хургдар цунах, яхаш.

Спутник сигала яхийтай

НЬЮ-ЙОРК, 20 май. (ТАСС). 19 мае Поинт-Аргуэльоерча (Калифорни яха штат) США ВВС базера Лаьтта искусственни спутник сигалаьяхийтай, яхаш хоам бу АП агентства. Селдукъа яхийтай дувцаш дац. Цхьабакъда, хоам бу, спутник орбита тIа яьккхай «Атлас-Агена» яхача ракетин система новкъосталца яхаш (хоащ ма дарра, массала а цу тайпара система юкъехийлай «Симос» яхача системах йола спутникаш е «сигалара шпионаш» урагIъахийтара).

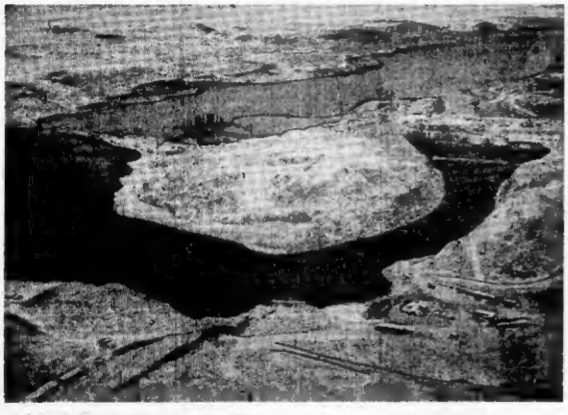

ОАР. Асуане хьалъеш латта лакха сурт.
Нил кердача хьарсама чу гIолла доладеннад. (Сурт вертолета тIара даьккхад).
А. Горячева сурт, АПН, 1964 ш., май.

А. И. МИКОЯН КАНСАЙ ЯХАЧА РАЙОНА ДОАЛ ДЕЧА ГIОЗАРАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

ОСАКА, 20 май. (ТАСС-а спец. корр). Уххаза 18 мае Кансая — Японе эггара лоархIамегIа йолча торгово-экономически районех цхьанне доал деча гIозарашца вIашагIкхийтар СССР Лакхехьарча Совета делегаци.

Кансая бизнесмений цIерах А. И. Микоян керте латтача СССР Лакхехьарча Совета делегацега моаршал хоттадш вар Осакерча торгово-промышленни палата вице-председатель Итинкава. Цо дувц шинна а мехка политически, финансови, кхыболча дентелашта юкъера гIулакхацара бувзамаш царна юкъера барт вIаштIехьбаккхара лоархIаме хиларах. Итикава хьахьокх А. И. Микоян Осака финансово-промышленни гIозарий боккхагIа болча вихалашца вIашагIкхетар японо-советски торговли дIахо дегIайоалдара Iаламате чIоагIа пайдаца хургхиларах ше дог тийша хилар.

Ше къамаьл деча хана А. И. Микояна баркал аьлар СССР Лакхехьарча Совета делегаци сел безаме тIаэцарах. Цо йоах, СССР Министрий Совета Председателе Н. С. Хрущева дика аьнад: «Герзаца кийчдалара меттел, — хьадувла торговли лелаергьа вайь. Уж дукхьал дIаяьнне дешаш хинне Iац, из тха правительства программе я. Герз дIадаккхара дакъе дакъа толамаш хIанз укх сахьата доккхий дац, цхьабакъда, оаха къовсам лоаттабу, хIаьта толамаш хила дезаш а да. ЧIоагIа дегIайоагIаш латт тха арахьара торговли. Кхыча мехкашкарча цхьаболча бизнесменашта хетар Советски Союза экономика планаша вIалла юкъе дитац капиталистически мехкашца йо торговли лелаелта. Вахаро кIалтIакхессай уж тайпа уйлаш, хьахьекхад, планови социалистически экономико социалистически мехкашца меттел капиталистически[ч]арца а бувзамаш леладе лерхIаш хилар. Цо хоаш тхина хIама мичад, нагахьа санна тIом хьалехьа дунен торговлена юкъе Советски Союзо 16 моттиг лоацаш хиннаяле, 1953 шера тхо хIанзле а 5-ча моттига тIа даьна хилар.

Советски Союз, йоахар дIахо А. И. Микояна, — лакха машиностроене бовраш а болаш йола дегIабена индустриальни мохк. Космически кемаш космосе дахийтара ияьан бедалах вIалла кхочаш а бац, цу гIулакха эш хьалха лаьтта Iилма, чIоагIа дегIаена промышленность, нийса приборащ хьаелга, хIанзара хими, пария эша металлаш, материалаш хьаеш йола производство.

Американхоша доккхал хоза техникана шоаш тIех ба яхаш. Эйзенхауэра 1955 шере а гIехьа йоахар, Лаьттан спутник американхоша йохийтаргья эггара хьалха сигале, моллагIча хьыча шина из цунург ма дий аьнна дага а доацаш. Цхьабакъда, эггара хьалхара спутник 1957 шера Советски Союзо яхийтар сигала. Шийн ннкъ боацаш дац, белгалдаьккхар А. И. Микояна, сағ тIа вола эггара хьалхара космически кема Советски Союза территорера гIетта космосе а даха, цаьрна шийн Дахьене юхадена хилар. Иштта шийн никъ боацаш дац, дунен тIа эггара хьалха космосе яхар советски кхалсаг хилар а.

Цунца са шуга ала безам бар, Советски Союз — хьалхе хинна Росси ца хилар. СССР — лакха культура, дегIаена промышленность, хIанзара техника, тайп-тайпара машиностроени йола мохк.

Кхо шу хьалхагIа со шуца вIашагIкхийттача хана капиталистически мехкашцарча советски торговлена юкъе вахлатIа моттиг лоацар Японе, хIаьта соахка кхоллагIча моттига тIа яьлар из. Цо хьахьокх, советско-японски торговли дегIайоалдара йоккхий торонаш хилар.

ЛоархIамегIарча японски наха чIоагIа уйла тIалхийта лаьйгIар А. И. Микояна дахьча къамаьлага. ТIоараш летташ массехаза юкъахдаьхар из.

СЕНАТОР МОРЗЕ: Къулбехьен Вьетнамера США политика чакхъяргьяц

ВАШИНГТОН, 20 май. (ТАСС). Сенатора Морзе хьахкхайкадир, Къулбехьен Вьетнамерча тIема кхы а 125 миллион доллар ахча хьожаде яхача США президента Джонсона ше вIалла а раьза ца хилар.

Сенате ше къамаьл деча хана Морзе США правительство бехке йир Къулбехьен Вьетнаме цо законах боацаш тIом лелибарах. Къулбехьен Вьетнамера американски политика, аьлар цо, шийна хана Индокитаен Алжирен лаьтта французски тIом а санна, беркат даргдоацаш а дакъаза а я, хIаьта цунах кхинар цох а хургда.

«Из колониальни политика я, — аьлар Морзе, — миччa бесса цунах оале а. Дерригача дунен тIара колониализм ена я, хIаьта аьттув барг ма бий аьнна американски колониальни политика цхьа хIама а дац».

Сенатора Морзе бег даьккхар, ВIашагIкхийтта Штаташ Къулбехьен Вьетнаме «паргIато» лораеш я яхаш дувцар. ВIашагIкхийттача Штаташа, аьлар цо, «хьаллоаттаю Къулбехьен Вьетнамера тоталитарни, милитаристски, марионеточни правительство». Из режим лоаттаергда США шера 550 миллион доллар дIалохийт. Президента керда дIадеха ахча а, дIатIатехана 675 миллион долларга дIацхоачаргья уж расходаш. Дерригa а дIадаьрхIача, аьлар Морзе, Къулбехьен Вьетнамерча тIемга США-с хIанзле дIалохийтар 5,5 миллиард доллар да.

Дуненна кхерам тIабахьаш дола доваш, аьлар Морзе, прааова ларда тIа хьестаде деза, джунглей законех ваз тIабахьара наьршац ца е хьестадеш.

КЕРДАЧУНЦА БОАХА ГIА

Къаьхача МагIалбика юхе уллча укх тIеххьарча шерашка хьалхьь Керда МагIалбик. Хьалхь хьинай хьлча а бакъ хургдац из, хIанз хьлча, хIанз а дукха гIийлош я Кердача МагIалбике хьалхьеш. Тахан арча мехкдаьттахой города сибатехь ерзаш латт из. Ден а бус а болх беш я мехкдаьтта качалкаш, ден а бус а са ца лоIаш къахьегаш ба къахьегамхой.

Кердача МагIалбике се комакхирошке волаш 1940-ча шера ден сайна бIарга ца вайна гаргара сағ Ражап кхийтар сох. ХIанз из геттара къаьенна — 80 шу даьннад цун, цхьабакъда къоано салаIа безам болаш вац — хIанз а кахай, хьинар долаш ва из. Цаьнца-шишша дувцаш Iохайша дагIаш Кердача МагIалбиках дуцца доладелар тхо. Из дегIар а цун хургдола сурт а дийнача тIехьагIа шийн вахара эргалонех дийцар сона Ражапа:

— Цlанкха а дагара яргьаш сона чах йиза бIоржаш а йийха се кхателла дахча да хьунагIа яха ха, хIанз фу хала да? — а аьна, — газови пишка дIатIа а ваха крак хьа а хьовзаь газ хьалсегар. — Гав ахар фуд а хацар, — дуац дIахо Ражапа, — хьан дагадар селла оаттонаш хургйий? ДIанхача хана вIалла хила йиш йолаш дапар лоацдача ханна цIенош хьалделга. — БIаргаш лаза хий эттар Ражапа бIаргашка, — сай да Билан дагавехавар сона, — йоах Ражапа, — шийна дагадаьттар — керда цIенош хьалделга — кхоачаш ца хулаш велар из.

Тха дахь ить дезаьхо вар. ТIадувка а е когашта дукха а доацаш кхийра тхо. Тха лоазаргаш, аьнна уалла мотт, хIама цуа моттар яр лаьттах Iотеха боалла дахчан мегги. ТIадувка бараккъе ца хилар бахьан долаш бIарччача Iай арадовла йиш йолаш дапар тхо. Ирах долаш е дика вахеш я сагь хетар из сискал йолчох. Iурра деза бийса яхалца кхьовле пхьарал деш хулар со даьла а воккхагIа волча вешийна а, цхьабакъда къея дIайоалаш яцар.

Деррига вахар оаланга дика кхийцадена, эргадьлар советий Iаьлал эттача дена. Массаболахкоачам а болаш дика квартира я са. «Малгобекнефта» НПУ буровойщка болх беш ва са воI Хьусен. Болх барах кхоачамбац цо — сайрайнарча школа бархIалгIча классе дешаш ва из. Цхьабакъда, чIоагIа гIалат хьаьнаа со сай воккхагIа волча воIага ИбрахIамига ца дешийта. Цхьаккха гонзах йолаш вац из. ХIанз мехкдаьтта промысле балха вахача бакъахьа ва из. Барт тайнача мехкдаьттахой дезале сихха говзал Iомаергья кунна, тIаккха ше а кхетаргва из деша дезалгах.

Шийн вахар дувцаш сов дог гIоздаьнна волча Ражапа шийн вешийн воIах Сосаркъах дийцар. Дика кхийнав, болх а беш, дешаш ва, барт тайна дезал ба цун бар. ЧIоагIа гIаддахаш со из иштта волаш. Дешацаш кхийнав из. Сона-м хайнадац сай хьонгашта образовани яла. Се ва со цу деша бехе. Хара уйлаш йолча нахага лаьуагIар из. Бераштa дешар хьеха дезаш, эшац йийгашта йохкар вар. Цудухьа сай йийгига Шашега йиъ класс мара иикхийтанзар из. ХIанз атта дац цуна иза. Из деррига хIанз мара дика кхетадаьлаш из. Цхьабакъда, хIанз из берригача даьшка, новкъошка ях сай бераштa доакха духовни зе даьд из, дешийтаьлаш царга, новкъарле ма еаш парра кийсача, сийрдача новкъа гIолла дIабаха. — Ражапа дуцар къахьа бакъдар.

— ЧIоагIа раьза ва со, — йоахар Ражапа, — Наьсар-Керте вахача сай доттагIчоа Чапиев Альмаьда. Шийн шинна а йоIата дешийт цо — воI Волгограде медицински шоалагIьар — Грознерча педагогически институташка.

Укх тIеххьарча хана дукха эза сона радио. ЧIоагIа новкъа хул сона йиIигашка дешийтац аьнна, хьахезача. Юртарча школашка, къаьстта лакхерча классашка геттара цIенига деша эгIа йиIигаш. ХIанз дешийтацахьогI цхьаболча вайнаха мехкарашка. Дукха ма эший вайна дийша нах. Дешарца лоаттаю эгIазло сихха дIаяйнeхa еза. ХьатIаьттай вай бераща вайьга хIана ю оаш тхона новкъарле, хIана ни дешийтац оаш тхога яха ха. Лаьмегаргдола гIулакх-дий городе МагIалбика школай лакхерча—9—11-ча классашка вайнахьа 15 йиIиг мара дешаш ца хилар. Кхы дикагIа хьалаш дац республика-кхыча районашка а.

— Къаьна бараша леладеча цу гIулакха духьал къовсам мела лоаттабу республика кагаркоша, къаьстта комсомольцаша. Аз мел дийцар къона бараш бахалба, яхаш ма дий. Сона чIоагIа новкъа да вай вахаре кийслуш дола новкъе дараш нахере дIа ца доахаш. Аз чIоагIа дехар ду хьога, аьлар сога Ражапа ше къамаьл даь йистеволлаш, — хьайга мел дийцар Iа нахага дIалувцар. Аз, 80 шу даьннача Ражапа, ях из — дIадаха дешара новкъа мел дараш, кийсача, сийрдача новкъа гIолла гIо хьонабараш, кхоана — коммунизме баха безараш.

Къоаночо сайга дийхар кхоачашхар духьа цо дийцар лакхе кадеш из.

У. ОЗДОЕВ.

Студентий 2-гIа...

Укх деношка вай республике йолленнай юкъерча дешара заведеней дешархой шоллагIа республикански спартакиада. Цига дакъа лоацаш я Наьсарен, Шелковски, Серноводски юртбоахаме техникумий, медицински, завейни, педагогически, музыкальни училищай, статистически, мехкдаьтта техникумий студентий спортивни командаш.

Яхье старташка волейболах, баскетболах, еIгача атлетиках ловзача, шийн лоIаме кIалкхетаргах латарах латача, велогонка юкъе дакъа лоацаш ва Нохч-ГIалгIайчен юкъерча дешара заведеней 800 совгIа студент.

Яхьа байрах хьалъайир шоай лоIаме кIалкхетарах латача спортсменаша. Спорта цу дакъе шоайла пхьаккха команда котца йоалийташ боккъонца котъеяьккхар Наьсарен юртбоахама техникумя спортсменаша, хIаьта шоллагIьар — Грознерча медучилища. Цу яхьашка аьттув балазар медучилища ява болча команда — кхоалагIа моттиг мара ца кхацавр цо.

В. ПОСТНОВ.

ДИКА КХОАЧАШДУ ДЕКХАР

Дика кхоачашду шийн декхар Рогожина Елизавета Анисимова заведующи йолча Шелковски районни библиотеко. 16.000 книжка, дукха журналаши газеташи да библиотеке. Советски доазол дехьарчи писателий произведенеш, иштта юрта боахамах, медицинах, Iилмах дола литература дешаш 1948 сағ ва.

Деррига литература отделашка дIаоттадаь латт. Книжкай ах фонд художественни литературах латт. Йоккха терко ю библиотека болхлоша Нохч-ГIалгIай къопа литература бахача наха юкъе дукхагIа дIадоаржадара. Хова кийчъьча торхеште латт из. Шелковске дукха бе вайнахьа меттале деше шоаш Iома-беннараш, царна дог гIоздоаккхаш гIулакх хул вай меттала кадь хIара керда книжка ара массаза довл. «ДукхагIа еш, — йоах, библиотека болхлоша, — С. Арсанова, И. Базоркина, кхычар произведенеш. ЦIерех ба А. Ибрагимов, Н. Магомадов, кхыбараш».

Нахага дукхагIа книжкаш дIаелачийта гIерташ библиотека болхлой хилар хьахьокх хова кийчъьча тайп-тайпарча стендаша, фотомонтажаша, плакаташа. Къахьегама, во дари вай хана товш доацари дIадаккхара, вIаши Iькерза а безаме а хилара тIаьлех цар нех. Геттара дика кийчъь а боакха чулоацам болаш а я «Хьаьа—юрта болхама», «Йоккхача хиена — шерра ниъ», «Хьалха латтача опытах дола литература», «Дын хьехам, дынах тешараш», «Идеологически болх — тха бола герз», яха а иштта кхидола а стендаш.

Районни центре дIадоаржадаь яIеш, гонахьарча колхозий шурий-товарни фермашкен жа леладача боламашкен литература дIахачийта гIерт библиотекараш Кальченко Мария, Хапичева Тамара. Из лерттIа чакхдаккхара колхоза бригадашка 21 вIаьмита библиотечка вIашагIъеллай вар. 30—50 книжка да царен хIаране чу. Цу библиотекашара книжкаш дIаелаш а уж дийша дахьча кхыдараш дIахьош а общественни библиотекараш ба. Тешаме дIахьу цар шоашта тIадилла гIулакх. Дика болх бу В. Матвеева. Н. Меркулова, В. Федина, кхычар.

Книжкаш дешарий сайренаш, книжках конференцеш ю библиотеко. Т. Г. Шевченко, В. И. Ленин вахьча деношта хетадь а кхыйола а сайренаш, иов. Андреева «Вевь малав тхох, нах» яхача книжках леьай конференци яй библиотеко, хIана кийчъеш я иов. Бондарева «Сатийна» яхача книжках йола конференци а. Конференцешка книжкаш дешарий сайренаш дIаяхьа дика новкъостал ду культура ЦIаa а Шелковски района ВЛКСМ комитета а болхлоша: В. Шестиперовас, Н. Глетнова, О. Дугина, кхычар а.

ТIехь-тIайоагIача хана шоай болх кхы а дикагIа тоабе а наха юкъа книжкаш дукхагIа дIадоаржаде я лерхI Шелковски районни библиотека болхлоша.

Ам. ПЛИЕВ.

ДИКА ХЬЕХАРХО

Шу мара дац Эльниев ИбрахIама Экажкъонгий-Юртарча юкъерча школе болх бу. Лакхерча классашка къахьегама урокаш хьех цо. Тха школе дикагIа вола хьехархо-воспитатель лоархI ИбрахIамах.

Шийн образовани а хаддаза лакхъю ИбрахIама. Сайрийна деша а вагIаш итт класс чакх а яьккха, хIанз Нохч-ГIалгIай пединституте цхьоалагIча курсе деша вагIа из. Эггара хьалха балха вонача хана хила дар цуна болх бе. Бакъда чIоагIа къахьегарца дIашаьрвелар из. Хьехархой коллективо новкъостал дир. Классни руководитель оттавир Эльниев.

Дешара шу долалуча хана 5-гIа класс елар ИбрахIамига. Цхьабола дешархой кораха лелар, во дешар, доцош цIагIа доахар, урокашта тIехьабусар, дешарах дика кхетацар. Дешархой классни совет хержар Эльниева. Цу совета новкъосталца берий даьнца-ноаношца болх бе водаелар из. Дешархочо урокаш 2 яьккхача цун бахьан дохар, тIаккха классни собране дулар из. Ше мукъа волча хана шийн классе кхыча хьехархой урокаш тIа ухар ИбрахIам. Иштта хоара цуна дешарах во кхетараш, урокаш ца Iомаераш малаш ба. Урокаш йистеяьлча уж дешархой юхе а бите, массадолча предметах кхи тIа а занятеш йора Эльниева.

Деша дика хьалхе а деша а даьлар бераш.

Дика хьехарах школа директоре баркал кхайкадаьд ИбрахIама. Шийн низ а ха а кхо ца ец, дахе балха говзал лакхъеш къахьег цо. Цудухьа из бераштa дукха веза, цо ахар де кийча да уж.

Дукха тина аьнк гуадаьд Эльниева дешархойна. Дукха хи боацаш школе иза гаьнаш дIаегIар оаха. Дика даьгъ лаьцар цун классо гаьнаш дIайогIача.

Дукха да ИбрахIама шийн балха тIа дика толамаш.

ДIахо йолача хана кхы а дикагIа ИбрахIама болх берглахарах тешам ба.

Хь. БАЛАЕВ.

Агитбригада—кхашка

Массехк шу да Наьсарен района Долакоарча культура ЦIагIа художественни самодеятельность вIашагIа а елла болх беш йола. Шерагара шерага программа эрзаьккхе хувца низ кхоач художественни самодеятельноста кулгалхочун иов. Картоева.

Укх шерарча программе юкъедихьад: вай мехкарча халкъий тайп-тайпара иллеш, халхараш, иштта кхыйола номераш. Цул совгIа вIашагIъелла болх беш я 19 сағ чувоагIа агитбригада.

ВIаьстан балхаш дIадоладелча дениз каст-каста кхашкара къахьегамхой болча бIаргаго йиш я агитбригада. Укх шера хьалкарча квартале «Ингушский» совхоча отделенешка, бригадашка, фермашка балхаш деча къахьегамхошта хьалхашка 7 концерт оттадьд, 10 лекци йийшай, 8 доклад яь агитбригада членаша.

Укх деношка агитбригада членаш хилар «Ингушский» совхоза 2-ча отделене хьажкIаш дIаюош болха къахьегамхой болча. Боккхача безамца тIанийцар кхаш леладераша делкъийна салоIача хана шоашта сакъердам бахьаш баькха хьыший. Семилетка кхьолагIча шера лаккара хьуакъам болаш хьажкIаш, шекара свекла, иштта кхыйола юртбоахама культураш хьаьккхера оарцагIоьвначa механизаторашта, кхаш лелaдераша агитбригада гойтад дика чулоацам бола концерт. Къаьстта лезаделар царна шоай совхозера хьалха латта къахьегамхой—Долаковрча 2-ча отделене механизатор Додов Билан, цу отделене шурий-товарни ферма Iаьний леладеш йола Узиева Буча, иштта кхыбараш хестабеш а, балхах къехкараш, наьха хьацарах баха гIертараш бег боахаш а агитбригада членаша аьнна частушкаш.

Концерт чакхдаьнначуа тIехьагIа 2-ча бригаде къахьегама лакх стоки хIара болкъочун социалистически декхараш кийчдаь хьалхоха а новкъостал дир цар.

ДIахо иштта шийн болх дIабахьа лерхIаш я агитбригада.

Р. МАЛЬСАГОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Город Грозне, Лермонтова улицагIа № 148 йолча цIагIа чхача гр-кас Шевченко Любовь Ивановнас суде дехад город Грозне, Краснознамени улицагIа, № 56 йолча цIагIа вахача шийн марегара Шевченко Валерий Николаевичагара ше хьаьлларах дола кох.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий урам, 15. Телефонаш: редактора — 2-07-01; белхалча секретара — 2-48-45; партий вахара, промышленностна, юртбоахамна, искусства отдела — 2-86-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: отв. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-48-45; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-86-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СФ05120. Заказ № 2986.